

VZPOMÍNKY

kluka od Zlatého kaňonu

*Není krásné být dítětem, je krásné myslet na
dobu, kdy jsme byli dětmi.*

Cesare Pavese

VZPOMÍNKY

kluka od Zlatého kaňonu

Autobiografická skica dětství na vlně nostalgie

Josef Pírech

2022
Praha

Údolí chatové osady U pěti hvězd

Údolí U pěti hvězd

Když jsem já byl tenkrát kluk, svět na dlani jsem měl a v očích hejno sluk, i k nebi měl jsem blíž, než hvězdář, nebo kněz, co dneska, co Ty víš, jak tehdy voněl bez! To ryby braly víc, byl veselejší smích a v létě větší hic a v zimě čistší sníh. I stromy rostly vejš – k těm bílejším kadeřím a v sen jsem věřil, v nějž kdy sotva uvěřím... (Zdeněk Borovec)

Má paměť dnes nic neví o tom, co jsem prožíval a cítil v raném věku přibližně do pěti let. Laskavě tak vynechala můj dvouroční pobyt v nemocnici na TBC, černý kašel, záněty středního ucha, odstranění mandlí a jiné nepříjemné dětské nemoci, které mne záhy – když jsem se začal rozhlížet ve světě – potkaly. Kam už paměť s jistotou dosáhne je Zlatý kaňon, místo kam naše rodina, a někdy jenom já s tátou, s pravidelností tikotu švýcarských hodinek, skoro každý víkend, dovolenou a prázdniny jezdili na chatu.

Zlatý kaňon je romantický skalnatý kraj dolního úseku řeky Sázavy. Takto jej pojmenoval, ve dvacátých letech minulého století, dvanáctiletý Josef Peterka (později známý trampský bard Bob Hurikán) který sem zavítal se skautskou družinou. Záhy říční údolí od Kamenného Přívozu po Pikovici začaly „kolonizovat“ party trampů. Nedaleko od Zlatého potoka, proti proudu řeky, leželo na jejím břehu jedno z nejoblíbenějších míst – tábořiště „U Dubu“. Jezdila tam mimo jiné osada Arizona, do které patřil i malíř Zdeněk Burian. Byli to trampové z Arizony, kteří vystavěli ve Zlatém kaňonu

první chatu. Další osady vznikaly rychle jedna za druhou. V roce 1933 napočítal Bob Hurikán ve Zlatém kaňonu už 168 chat.

„Nádherná divočina, hrozivě rozervané skály, zalesněná úbočí, křivolaké stezky, slunce, měsíc, hvězdy, hučící peřeje i klidné zátoky, písčiny i skalnaté dno, zelený koberec na březích – klid. Táborové ohně a v hlubokém údolí až na dně kaňonu pruh řeky vonící puškvorcem, rybinou a vlhkostí vřesů – to je Zlatá řeka! Zvláště za slunného jitra, kdy slzavým třpytem orosené mlázi tone v závoji zešedlých par, padá dech přírody člověku na prsa a tehdy člověk rád uvěří v nekonečný život Přírody“. (Josef Peterka – Bob Hurikán)

Já ovšem začal jezdit s rodiči do tohoto kraje až později v padesátých letech. Naše chata stála trochu níže po proudu, než bylo legendární tábořiště „U Dubu“. Byla vystavěna v postranním špatně přístupném údolí až za předposlední peřejí. Údolí je po obou stranách ohraničeno vysokými skálami spadající až k řece a nahoře přeťato zpevněným náspem vysokým přes dvacet metrů a vystavěným pro koleje Posázavského Pacifiku. V náspu byl vybudován přes dva metry široký tunel pro Zlatý potok pramenící vysoko v Bohulibech a vyvěrající ze starého zlatodolu.

„... ve svých hrách na zlatokopy, které jsme hráli tak opravdově, jsem v roce 1923 často prolézal tento kraj ve společnosti věrného barda. Prolézali jsme, sondažovali, hledali s geologickou příručkou, se sítem, pánví a lučavkou...“. (Josef Peterka – Bob Hurikán)

Podle osadní vlajky, kterou jsem při šmejdění v chatě objevil, se v údolí osada jmenovala U pěti hvězd. To znamenalo, že původně zde stálo pět chat. Já jej poznal už se sedmi. Krom té naší tu jsou i dvě chaty mých strýců a tet. Vedle nás strýce Václava a tety Marie. Hned za potokem, který dělí údolíčko na dvě části, stojí proslulá a divoká Askalona. Srub jako okopírovaný ze starého rodokapsu, přimknutý ke skále s mohutným stromem prorůstající verandu. Kousek dál je plácek s volejbalovým hřištěm pravidelně každé jaro zaplavovaný rozvodněnou Sázavou. U něho na vysoké podezdívce chata Kon-Tiki a za ní ještě výše ve skále u potůčku s pitnou vodou chata Řečných (divná přezdívka ale jinak se o majitelce nemluvalo a tak mi z dětství v paměti uvízl tenhle hojně užívaný název). Kousek výše

proti proudu Zlatého potoka na malém plácku tak trochu ve věčném stínu stojí chajda pana Voseckého a ještě výše chata strejdy Karla a tety Zdeny.

Na druhé straně přes řeku sleduje pobřeží Sázavy Posázavská stezka vybudovaná v letech 1914–1924 Klubem ČSL turistů v Praze, v délce 6,8 km. Od ní odbočují pěšiny a kamenné schody vzhůru svahem k mnohým chatám. Hodně vysoko je např. skryt v zalesněném terénu nízký malý srub Narvik. Z verandy má krásný výhled na údolí s řekou. S dětmi majitelů, dívkou Ejinou a divokým Pavlem jsem se často vídal i mnohé podnikal, hlavně o prázdninách, ale oni byli velcí a já malý. To byl můj věčný problém. Pokud kolem v chatách byly i nějaké děti, tak to byla děvčata starší než já a tak jsem je vůbec nezajímal. Mimo prázdniny jsem si tak hrál sám i podnikal průzkumy nejbližšího okolí. Bylo v tom trochu strachu a hodně představivosti a fantazie – a čím jsem byl starší, tak se ten okruh zvětšoval a já jeho tajemno odkrýval.

Kamenný most Žampach

Posázavský Pacifik

Cesta do Zlatého kañonu vedla a vede železniční lokálkou z pražského nádraží Braník podél řeky Vltavy a Sázavy směrem na Čerčany. Kousek nalevo vedle hospody a východu z nádraží ležely kánoe a pramičky čekající na rozřídění a vlakový rozvoz po celém Československu.

Každou sobotu odpoledne byl perón přeplněný cestujícími. V nádražní čekárně stály dlouhé fronty na železniční kartonové lístky a úžasný strojek do každé vyrazil datum. Na nástupišti chataři z osad s napěchovanými rukavami zásob, a trampové v kostkovaných košilích s klobouky, ocvočkovanými opasky, mnozí měli půllitry (vojenské vysoké kožené boty, které užívali němečtí vojáci v období 1. světové války) a na zádech armádní torny uesky a telata.

Když vlak zahoukal před železničním přejezdem, černá zadýchaná kouřící parní lokomotiva za lomozu a pískotu pomalu vjela do nádraží. Z místní hospody vybíhali ti, co si krátili čekání u sklenice piva. Dav, který vypadal, že nemá šanci se do soupravy vejít, se hrnul do starých dřevěných vagonů. Vždy jsem se snažil „vybojovat“ místo u okénka na pravé straně vlaku, ne abych seděl, ale abych mohl pozorovat krajinu zarámovanou oknem, anebo v horké dny si jej stáhnout koženým jazykem, stoupnout si na výklenek topení, vyklonil se a cítil vítr ve vlasech. Vždy jsem se díval po směru jízdy, jak mi nařizoval táta, aby mi létající jiskry nevlétly do oka.

Staré vagóny s nezakrytými plošinami s vstupními a výstupními dřevěnými schůdky, s volnými přechodovými můstky spojující jednotlivé vagóny – to byla nejvíce ta místa, kde trampové pokuřovali, postávali a posedávali, často rozbalili i kytary a písně s romantickými příběhy kovbojů a desperátů si podmaňovaly mé klukovské srdce. Jednou se mi poštěstilo a do soupravy byly nouzově zařazeny i kryté nákladní vagóny užívané za války, tzv. dobytčáky někdy nazývané hitláky. Takový vagón měl kolem stěn a uprostřed připevněny jen jednoduché dřevěné lavice bez opěradel a velké široké posuvné dveře s jedinou jistící horizontální tyčí. Mezi dveřmi na zemi seděli trampové, hráli na kytaru a zpívali. Stál jsem těsně po straně otevřených dveří, poslouchal, koukal na ubíhající krajinu a cítil v nohách klapot kol narážející na mezery spojnic kolejí. To byl biják plný fantazie!! Tomu se dnešní 4K, ani virtuální realita zdaleka nevyrovná!!

Po několika zastávkách vlak projel u Jarova nejdelší tunel této tratě. Ve Vraném nad Vltavou se čekalo, až výpravčí s plnovousem Krakonoše zvedne „pláčačku“ (výpravku) a my si za pomalého rozjíždění prohlédneme jeho pečlivě udržovanou zahrádku s hradem a trpaslíky. U Skochovic nás výhybky nasměrovaly přes tři davelské tunely – směr Posázaví. Těsně za Davlí se Vltava smísila s vodou Sázavy a Posázavský Pacifik – tak jej před desítkami let nazvali trampové a za svůj přijali i místní chataři, osadníci a rekreatanti – se přibližoval k železniční zastávce Pikovice (dnes Petrov u Prahy).

I s tátou pozorně vyhlížíme betonovou lávku přes Sázavu. Část spadlého mostního pilíře nám roky slouží jako vodoznak. Když nevykukuje z vody a je celý zalitý řekou, znamená to, že Sázava je vzedmutá (často po dešti) a nemůžeme dolu od nádraží použít pohodlnější pozvolnější cestu. Vybudovaný kamenný chodník kolem skály u naší chaty je pod vodou. Tehdy musíme sejít od tratě do našeho údolí krkolomnou pěšinou po strmém nálety zalesněném svahu, zachytávat se stromů a místy vybudovaného zábradlí. A když je kluzko po dešti, tak to nemusí dopadnout dobře.

Za Pikovicemi se otvírá nádherná divočina s rozervaným údolím řeky kde hučí peřeje a po skalnatých úbočích se vinou křivolaké stezky ke srubům osadníků. Vjíždíme do Zlatého kaňonu. Míjíme monumentální skalnatý masiv vysoký od kolejiště 20 metrů, známý „pikovický komín“ (byl zde již před vybudováním tratě a na některých mapách je vyznačen jako „pikovická jehla“). Údolní stěna od řeky je vysoká přes 40 metrů a na vrcholu skály

je dnes umístěn dřevěný kříž. Mnohým nerozvážným lezcům se stala osudným. Skály ve Zlatém kaňonu jsou velmi zrádné. Nahmatáte chyt a když jej zatížíte, vylomí se a vy – nejste-li profesionálně zajištěn – se zřítíte.

Železniční trať vede vysoko ve skalách nad řekou Sázavou a její vybudování bylo velmi náročné. Při stavbě násypů, vykopání a vylámání zářezů i vytvoření opěrných zdí, vznikla řada úseků s četnými nevšedními výhledy na řeku i na vrchol Medníka, který se tyčí do výše 416,5 metrů a je velkou dominantou okolí. Trať je stále těsně přimknutá ke skále. Parní lokomotiva zdolává ztěžka zákruty a velké stoupání tratě. Vjíždíme do 50 metrového tunelu v místech pod vyhlídkou Na Třeštiboku. Někteří mladí, „rychlí a zběsilí“ za tunelem vyskakují z vlaku, aby si zkrátili cestu z nádraží na své chaty. Ve skalnatém vlakovém koridoru tratě mají i s pěšinkou tak dva metry místa od profilu soupravy ke stěně skály. I já, ovšem když jsem už dávno odrost krátkým kalhotám, někdy vyskakoval. Ale jen v místě nad našim údolím kde je nechráněný přejezd, rovná čistá loučka a navíc zde musel vlak ještě přibrzdit před návěstím. Vždy jsem si přešel až do posledního vagonu a dveří na konci vozu, to pro jistotu abych nemohl spadnou pod kola vlaku. Ovšem jak se parní lokomotivy vyměnily za dieselové, byl i v těchto místech s pomalou jízdou konec. A vlakové adrenalinové dobrodružství jsem už nikdy nepokoušel.

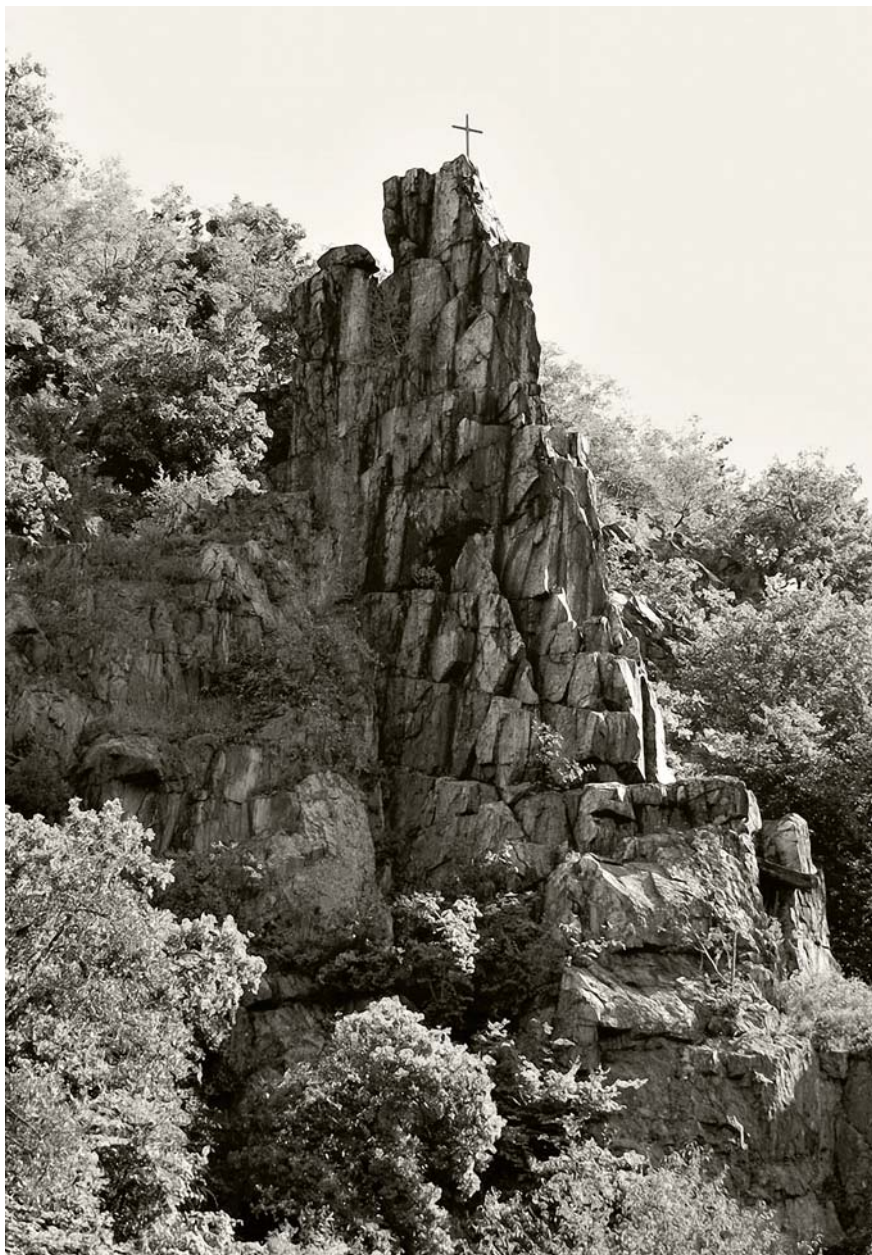
Několik desítek metrů po návěstí je další přejezd a za pár minut už vlak brzdí při vjezdu do nádraží Luka pod Medníkem. Na levé straně ve směru jízdy je pozemek se zahradou a rozsáhlý dům. Táta mi jednou říkal, že majitel vlastnil velkou prodejnu, kde nabízel indiánské totemy, kanadské kánoe a podobný sortiment. Pamatuji si i na původní malebnou podobu nádraží. Malý drážní domek a z okna se prodávali lístky. Samostatná dřevěná otevřená čekárna. Na straně náměstíčka studniční pumpa a také hospůdka s výčepem a několika stoly. Výhybky a více kolejí umožňovaly míjení vlakových souprav. Časem někdo postavil vlevo na vyvýšeném plácku přízemní letní restauraci připomínající strohostí betonovou socialistickou architekturu. Také vzniklo směrem k Jílovému nákladní vlakové překladiště a byla vybudována lanová dráha až na stavbu Slapské přehrad. Po trati Sázavského Pacifiku se začaly prohánět nákladní vlaky a jejich obsah se překládal na lanovku.

Směrem na Jílové pokračuje trať v podobném charakteru jako doposud až k přejezdu kamenného viaduktu Žampach (Kocourský viadukt).

Kamenný most tvoří sedm oblouků o rozpětí 12 m. Výška mostu je 41,73 m (je jen o necelý metr nižší než Nuselský most v Praze). Celková délka mostu je 109,33 m. Jeho podélná osa není v přímce, ale je tvořena obloukem. Je druhým nejvyšším kamenným železničním mostem ve střední Evropě, hned po Landwasserviaduktu ve Švýcarsku. Vlakové nádraží Jílové u Prahy je už vzdáleno od hrany údolí s řekou a já mohu trochu nepřesně napsat, že Zlatý kaňon tady nad Žampachem končí.

Moje vlaková cesta Posázavským Pacifikem ale už skončila ve stanici Luka pod Medníkem. Vyšlapuji si s rodiči po trati směrem zpět. Stáčíme se příkře dolů po široké staré kamenné vozové cestě vedoucí po zatáčce šikmo po svahu a končící až u břehu Sázavy. Pak už zbývá jen několik desítek metrů, obcházíme po kamenném chodníčku velkou skálu, a za ní už je to naše příčné údolí se Zlatým potokem.

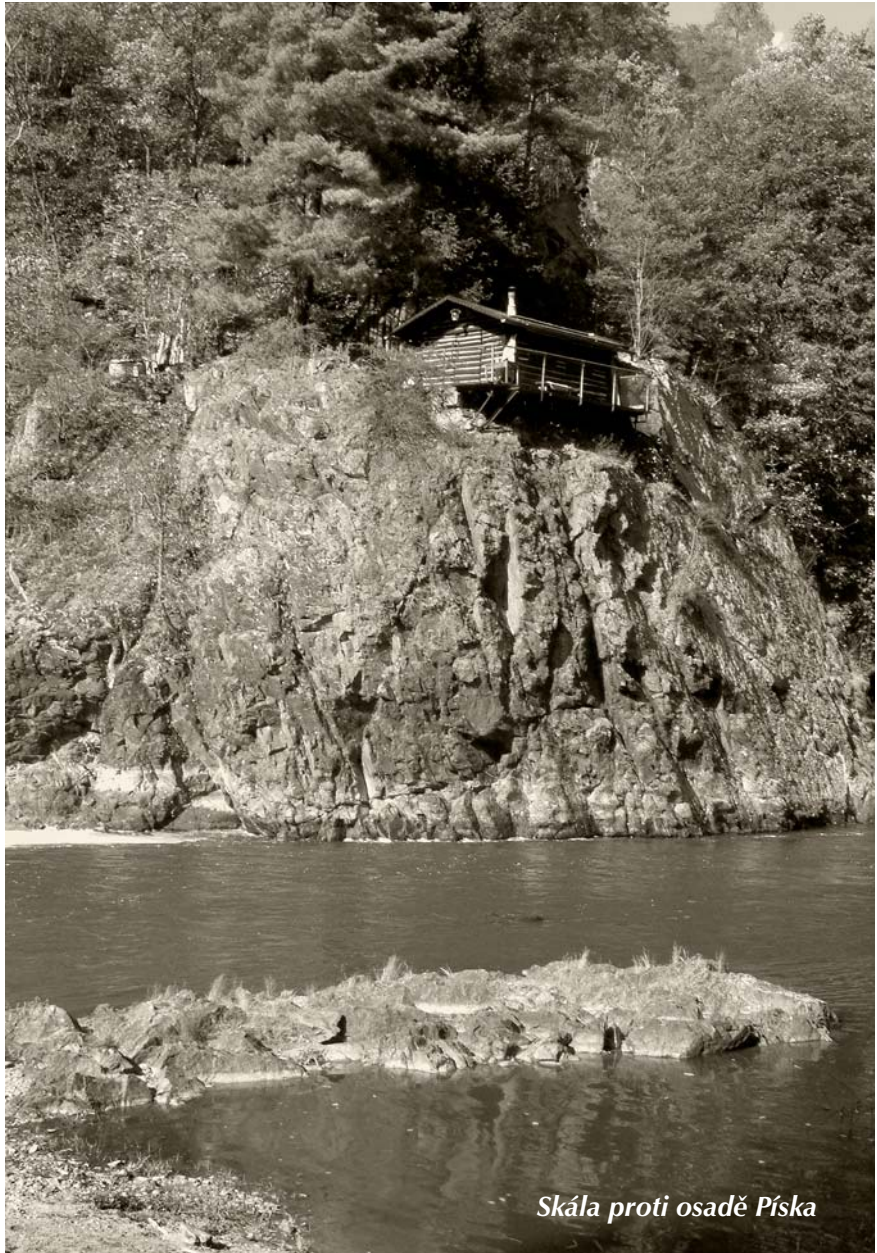
Pikovický komín (jehla)

Spojené osady Údolí slunce

Skála proti osadě Píška

Hospoda U Dubu (osada Staří kamarádi)

Skoč mi pro pivo

O prázdninách, když byla velká horka a ve „Zlatáku“ už neležely žádné otcovy lahváče – potok chladil jako sedmý schod ve sklípku filmu Vesničko má středisková – poslal mne táta s bandaskou přes „cizí teritorium“ pro točené pivo.

Přibližně půl kilometru proti proudu Sázavy ležela podlouhlá louka, působiště sportovní osady Staří kamarádi. Na jejím konci pod skálou, která končila až v řece, domek s přívozem, legendární místo U Dubu, prostor který pamatuje zrod trampingu ve Zlatém kaňonu. V domku prodávali točené pivo, štamprlátka a nouzově i některé trvanlivé potraviny. A také provozovali přívoz.

Jezdil sem, čas od času, koňský povoz s pivními sudy po vozové cestě od nádraží. Cesta dolů byla kamenitá a tak strmá, že jsem stále nechápal jak je to možné. Dlouho mi to leželo v hlavě, až mi táta vysvětlil, že některé části takové cesty musí koně povoz táhnout smykem. Vozka podle potřeby přitáhne brzdy jinak by vůz strhával koně.

My od Zlatého potoka ovšem této dlouhé pobřežní louce vždy říkali Na Pravce. Moje cesta nebyla bez rizika velkého zdržení. Na palouku byla tři (možná čtyři) perfektně upravená sportovní hřiště. Pro volejbal, nohejbal, košíkovou i tenis. Antukový povrch (možná jen jemný písek – to už z paměti nevydoluji), lajnovačka, válec, no prostě pro sportování jak se

dnes říká super. Často zde dospěláci z osad hráli urputné mače. A dívat se – v době kdy televize ještě nebyla samozřejmostí – jak to někdo umí, bylo pro malého kluka více než vzrušující.

Na zpáteční cestě jsem ale už nemohl otálet. Jednak jsem potřeboval stihnou oběd, jednak pivo v předpoledním žáru rychle teplalo a navíc mohla spadnout pěna. Což při zpáteční cestě, která trvala aspoň deset minut se často, k tátově nelibosti, stalo.

***

Dole na břehu Sázavy v úseku Zlatého kaňonu byly tři původní hospody, kam se večer při kytaře scházeli osadníci z okolních chat. Samozřejmě pokud vynecháme na Žampachu, na hranici Zlatého kaňonu, hotel U Troňčků – původně plavecká hospoda a v Kamenném Přívozu hotel a několik restaurací hostící dnes hlavně „taky vodáky“ – zákazníky outdoorového průmyslu, kteří komerčně opanovali sázavskou divočinu jako svoji víkendovou Mekku.

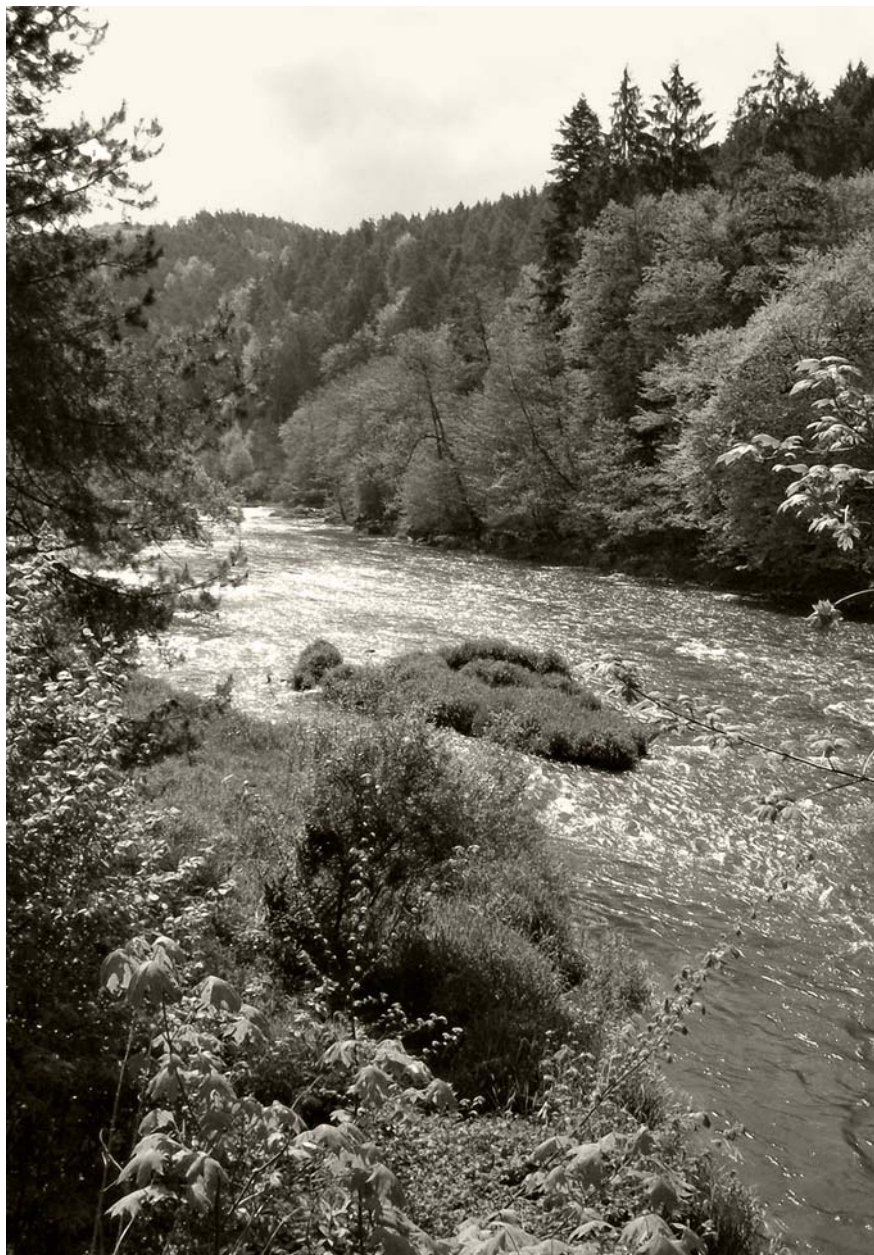
Já osobně jsem ještě poznal (sedmdesátá léta) původní vodáckou hospodu U Vemenáče na pravém břehu kousek nad jezem v Kamenném Přívozu. Když jsme se v ní zastavili při sjíždění Sázavy, hned jsme uslyšeli od pana hostinského jeho oblíbenou větu „tak co si dáte vemená“.

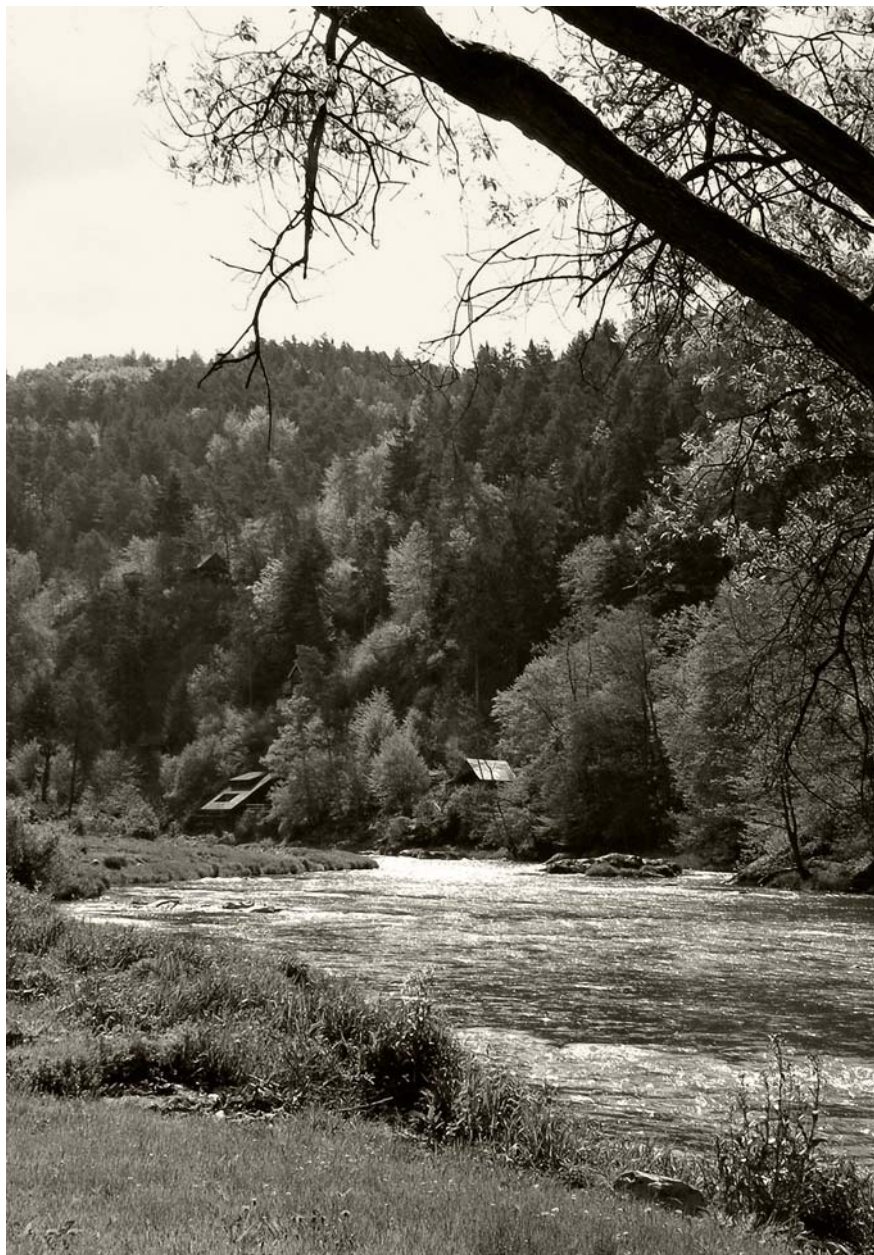
Tedy, jedna hospůdka U Dubu, druhá hned naproti přes řeku pod schody Posázavské stezky U Mařeny, třetí Starcova restaurace na Posázavské stezce poblíž Pikovic.

Hostince U Dubu a U Mařeny zanikly pravděpodobně pro složitost nepřístupného zásobování. U Mařeny (jak jsem slyšel) ještě nějaký čas hospodu provozovali, ale už neprodávali pivo ale jen tvrdý alkohol. Večery tu byly divoké, a dokonce tam mělo údajně dojít k rvačce na nože, končící vraždou. Starcova restaurace byla vyhlášena a milována jak trampy, turisty, chataři i osadníky, a vydržela nejdéle.

Část údolí Zlatého kaňonu pod vrcholem Medníka

Začátek Posázavské stezky – na druhé břehu osada Na Rafandě

Jak jsem se naučil číst

Nebudu předstírat, že jsem v raném dětství s radostí hltal písmenka, kde jsem je zrovna objevil. Bylo mně to naopak protivné a informace typu „Ema má mísu, máma má maso, ó my se máme“ neobsahovala nic pro co by tíhlo moje klukovské srdce. Až jednou o pár let později...

Venku bylo nevlídno, chlad a poprchávalo. Prošmejdil jsem známá místa v našem údolí, až se zastavil u chaty pana Voseckého. Byl tam sám, manželku a dvě dcerky asi nechal v Praze. Dali jsme se do řeči. Nevím proč, ale v dětství byli na mne majitelé okolních chat vždy laskaví. Po chvilce už jsem byl uvnitř jeho chajdy, poslouchal povídání a prohlížel si se zájmem obrázky na stěnách, napnutou kůži, totémky a různé vlaječky. Na stolku mne zaujaly už značně omšelé velké sešity, vždy s pestrobarevnou titulní stranou. Kovbojové a pistolníci, koně, dostavník v trysku, šerif, smyslná Mexičanka. Síla, odvaha, dobrodružství, spravedlnost, láska – to vše tady leželo zakleto do stránek starých zažloutlých rodokapsů. „Jestli chceš, tak si jeden půjč. Až jej přečteš a vrátíš, můžeš si půjčit další,“ řekl pan Vosecký. A tak to začalo.

Často jsem teď slyšel: „Nekoukej do toho tak z blízka. Zkazíš si oči.“ Rychle jsem se naučil večer svítit baterkou pod peřinou, abych si mohl dočíst napínavou kapitolu. V Praze mne čekalo ovšem překvapení. Když jsem kamarádovi z ulice, bydlící naproti, vyprávěl o svém novém čtenářském

objevu, řekl: „Počkej, zkusím to.“ Po chvíli se vrátil a ukázal klíč. Odešli jsme do sklepa a tady zvedl víko velké truhly. Byla plná Rodokapsů, Rozru-
chů a Večerů pod lampou. Úžasné obrázky na obálkách – netknuté – tak
jak opustily tiskárnu.

Táta mně začal nosit od kolegů z práce knížky. Tak se mi dostal do ruky
i Zálesák od Zlaté řeky od Boba Hurikána. Kluci prožívají prázdniny v Po-
sázaví ve srubu zálesáka Gassidyho. Do dnes si pamatuji úryvek textu:
„Gassidyho ruka sjela jako blesk do zadní kapsy a od boku vyšlehly dva
plaménky. Prásk, prásk. Na konci předloktí vrahových rukou objevily se
rudé skvrny a rychle rostly...“ Dnes už úsměvné, ale to mne ještě čekaly
verneovky, štorchovky, foglarovky, mayovky a řada dalších. Nad pěknými
kvašovými ilustracemi knih z třicátých let se tak krásně snilo. Nezapomínej-
me, že jsou padesátá léta, a z výloh knihkupectví a na pultech knihoven na
mládež koukají tituly takových „skvostů“ jako Syn pluku, Pavlík Morozov,
Jak se kalila ocel nebo Reportáž psaná na oprátce.

Ve škole jsem si kreslil různé návrhy chat a srubů nebo vymýšlel komiksy
s westernovým příběhem. Co všechno jsem tehdy dokázal při výkladu ve
školní hodině stihnout...

Vše bylo náhle přetrženo po dvanáctých narozeninách ročním pobytem
v nemocnici. Byl jsem náhle daleko od kamarádů, sázavské divočiny, bi-
ografů, školních radostí i strastí. Čekání na další a další vyšetření, obstríky
do okolí páteře, kapačky, punkce, operace, a vždy když pan docent přive-
dl zahraniční delegaci tak jsem se musel ponižujícímě svléknout a nahý se
procházet, i před ostatními pacienty, po pokoji sem a tam. Připadal jsem si
jako očumované pokusné zvíře. Odborní ortopédi přemýšleli nad tím, proč
mám v kyčli jednu nohu pokrčenou a nemohu ji natáhnout. Často jsem byl
podle potřeb oddělení přesouván z dětského pokoje k dospělým a jindy
zase zpět. Byl jsem svědkem umírání a přímé smrti dvou pacientů.

A v tomhle rozpoložení mně jednou otec přinesl knihu půjčenou od
kolegy v zaměstnání, Hoši od Bobří řeky. Foglarovka o partě kluků, kteří
se pod vedením Rikitana spojili k prožití úchvatných prázdnin v družné
a úsměvné kamarádké pospolitosti. Krásné celostránkové kvaše. Přečetl
jsem ji rychle a protože ji táta musel brzy vrátit tak jsem si příběh o Royo-
vi opsal.

Po roce a dvou operacích páteře jsem se pomalými procházkami po
Posázavské stezce dostával do lepší fyzické kondice. Zvolna jsem opouštěl

dobrodružnou literaturu a začal vyhledávat – možná po trpkých zkušenostech z nemocnice – jiné příběhy. Příběhy, které otvíraly porozumění tomu divnému světu dospělých. Knihy s příběhy jaké jsem našel v románech Kdo chytá v žitě, Chronická nevinnost, Láska je jen slovo, Tři kamarádi nebo Ďábel v těle od sedmnáctiletého Raymonda Radigueta. Začal čas dospívání.

Starcova restaurace

Starcova restaurace

Několikrát jsem byl s rodiči ve Starcově restauraci na obědě. Myslím, že to bylo o prázdninách. Ale jednou jsem doprovázel tátu, který tam zašel v podvečer na pivo. Bylo mi tak deset jedenáct let. Převezli jsme se pramičkou přes řeku a pěšky po stezce to bylo ve směru proudu Sázavy něco přes půl kilometru.

Restaurace byla velká jednopatrová dřevěná budova. V přízemí kuchyň, výčep a restaurační místnost. Venku podlouhlý zastřešený altán se stoly. Hospoda byla vyhlášená jak pro svoji výbornou domácí kuchyň (guláš, řízky, v sezóně jahodové knedlíky) tak pro čepované Popovické pivo které mělo ten správný říz. Byla bez elektřiny. Vařilo se v kuchyni na sporáku dřívím. Svítilo se plynem (stlačeným v kovových lahvích) a na plyn byla i lednice. Sklep byl obložen ledem ze zimní Sázavy a často vydržel chladit celý rok. V prvním poschodí bylo bydlení majitelů (myslím, že měli dvě děti, které denně chodili do školy až do Davle). Hospoda byla dosažitelná pouze pěšky nebo po vodě. Majitel ji zásoboval od Píkovic lodí. Ano Starcova restaurace byla soukromá až do svého zániku koncem sedmdesátých let.

Když jsme přišli už blíže před restauraci, stáli tu skupiny trampů u venkovního altánu a posedávali za dřevěnými stoly. Pamatuji si výjevy a obrazy plné fantazie. Zelené mundůry, kytary, kožešiny, kanady, opasky a stříbrné

cvočky, pouzdra s třásněmi a nože. Ve výčepu byla cedule s nápisem: „Střílet po barmanovi se zakazuje, granáty odložte v šatně!“ Pípu tvořila po straně imitace čela velkého sudu. Ruční pumpou se vháněl a stlačoval vzduch, který přečerpával pivo ze sudů ve sklepě (aspoň myslím, že to takhle fungovalo). Vedle výčepu byl rozsáhlý lokál – salón. Tam trampský „potě“ večer nemohl. Zde byla vyhrazená místa starousedlíkům z osad. Táta popíjel u stolu pivo a já vedle v rohu cucal limonádu. Oblaka kouře, ve kterém lampy spoře osvětlovaly dřevěnou místnost, která byla zaplněna osadníky s klobouky, šátky, kostkovanými košilemi, šerifskými hvězdami, jezdeckými boty, koženými opasky, pouzdry a kolty. Na stěnách osadní vlajky a výjevy z prostředí, které jsem důvěrně znal ze stránek zažloutlých rodokapsů. Ruce osadníků na sklenicích nebo strunách kytar, bendža či mandolíny. Drsné tváře mužů – džentlmenů, rudé rty a havraní vlasy hrdých žen. A všichni zpívali...

*Zlatá řeka už na nás čeká / pojed' půjdem spolu tam do daleka
budeme snít u jejich břehu / o lásce své do posledního dechu...*

***

„Hospodu dlouho před válkou postavil můj dědeček. To tady ještě zdaleka nebyla taková kvanta chat jako dnes. Přijížděli hlavně trampové a výletníci. Jedině vlakem a dál od zastávky už po svých. Ryby děda chytal každé ráno v Sázavě z loďky. Utopenci a podobné speciality byly samozřejmostí. Babička vřdycky koukla z okna k dráze Pacifiku – no jo, už jede desítka, za půl hodinky jsou tady – a šla přihřát velký hrnec polívky,“ vzpomíná Bohumil Starec.

Hospodou u řeky prošly generace trampů. Pamětníci vzpomínají, že s nimi nikdy nebyly sebemenší problémy. Bývalo veselo, do noci zněly kytary, ale nikdy žádné násilí, nebo třeba krádež.

Starcovu restauraci navštěvovala řada známých osobností. A nejen trampů.

„Ještě před válkou sem občas zašel Bob Hurikán, byl tu párkrát i Géza Včelička,“ vypráví fotograf a starý trempíř Franta Dostál.

„Stavili se zde i Voskovec s Werichem, třeba je zrovna u piva napadla písnička o babičce Mary. Potkal jsem tady spisovatele Jana Morávka – no kde jinde, když Posázaví bylo jeho zdrojem inspirace. Kolikrát jsme se tu

sešli s některým z malířů, kteří do okolí chodili s paletou v ruce. Třeba profesor Otakar Nejedlý. Ale o něm zlí jazykové říkali, že spíše přichází za rybami naloženými v kameninovém soudku a dršťkovou polévkou od paní Starcové.“

Trochu absurdní je, že restaurace byla až do konce soukromá. Opravdu ji jediný den nevlastnily Restaurace a jídelny, ani Jednota. Patrně proto, že šlo o těžkou práci, která navíc byla sezónní. Zašlá sláva se ale již nevrátí. Starcovi o obnovení provozu sice uvažovali, ale první kontakt s úřady je odradil. Plastový septik s čističkou odpadních vod, čistírna pitné vody...

Generace pocestných byly spokojeny, ale dnešního turistu by zálesácké podmínky zřejmě ohrožovaly na životě. Ale taková čerstvě ulovená ryba upečená na česneku...

Zdroj dodatku: <http://www.horydoly.cz/turiste/starcova-restaurace-na-sazave.html>

Starcova peřej

Flóra a fauna

Nečekejte, že vás provedu květenou a zvířenou Posázaví. Nejsem RNDr. tak žádná latina, jen vzpomínky na to, co mne oslovilo, zaujalo, stalo se, a na co jsem myslel, když jsem se jako dítě toulalo Zlatým kaňonem, případně přidám asociace z časů pozdějších.

První na co jsem si vzpomněl, byla kniha z období mého potěšení ze sociologie a psychologie – žel už si nejsem schopen vybavit její název. Ale přinesla myšlenku, která mne tehdy zaujala. Když dítě vidí krásnou květinu, slyší ptačí zpěv nebo se mu líbí hrneček, přispěchá rodič nebo učitel aby dítě poučil, že květina má pestík, tyčinky, okvětní lístky a také stvol, lodyhu nebo stéblo... Výsledkem je, že příště dítě už nevidí krásnou květinu, nežasne, ale zná všechna ta poučení a ztrácí schopnost kochat se („Vy jste se zase kochal, že jo, pane doktore? Vy jednou špatně skončíte... To každéj, Karle.“ – Vesničko má středisková).

Jak jsem už jinde tady ve vzpomínkách psal, tak v okolí byla na chatách hlavně děvčata a ještě navíc starší. Když mne vzala sebou, tak ty jejich aktivity jako „pošilhávání“ po starších klukách, chichotání, trhání kytiček nebo hledání čtyřlístku nebylo něco, co mne uspokojovalo. A čtyřlístek jsem stejně nikdy nenašel!

Zato co se přede mnou neschovalo při jednom společném výšlapu po Medníku, byl kandík (psí zub). Věděl jsem, že je chráněný a že se nesmí trhat, ale asi abych se před holkami ukázal, jeden kvítek jsem utrhl. Ani se mi moc nelíbil. Lilii jsem si představoval spíše jako orchidej z amazonského pralesa a ne tuhle drobnou květinu. Asi protože jsem čtyřlístek nenašel, náhlé se tu objevil myslivec a hned jestli víme, že se kandík nesmí trhat.

Sedím na kamenném výběžku a za mnou strmý skalnatý svah. Ruku s kandíkem nenápadně stočím za záda a květinu pouštím dolů. Asi jsem ještě dostatečně neuměl výraz pokerového hráče, neboť pan lesník přišel ke mně a naklonil se nad svah... Samozřejmě k mé směle kandík uvízl v trsu nějaké trávy ani ne metr pode mnou... Co teď bude?

Pan myslivec kousek popošel a děvčata se hned za ním vrhla a začala jej přemlouvat (asi aby mne nezastřelil). Pak sestřenice Enka přišla za mnou, abych pana lesníka odprosil, že pak na to zapomene. „Odprosil! Co to je odprosil, nikdy jsem se neomlouval a nikoho neodprošoval. Co že mám říci?“ „Řekni, prosím vás odpuste mi to, já to už vícekrát neudělám.“ Tak jsem to ze sebe blekotavě vysoukal. Vyslechl ještě krátké kázání a šli všichni domů. Ale já jsem to odpoledne při zpáteční cestě cítil, že jsem navždy ztratil klukovskou sebejistotu, sebevědomí, sebedůvěru a veškerou sebeúctu.

Na sbírání já moc nebyl. Zkoušel jsem to s nálepkami od sirek, se známkami... Ba i houby, na které jsem musel, čas od času, s tátou do lesa, jsem hledal zbytečně. Evidentně hříbky věděly, že je nemám rád a tak i ony mne neměly rády a schovávaly se mi. Pak jsem je s despektem doma vybíral z polévky, nebo omáčky a nejhorší byla smaženice. Ta strašná blátivá konzistence snad přirovnatelná jedině k tlustému masu. Táta si stále myslel, že mne lásku k houbám naučí donucením, až se mi jednou zvednul „kufr“ tak, že jsem odběhl a potupně vrhnul. A já se mohl dále utvrzovat v názoru, že geneticky k téhle rodině rozhodně nepatřím, že mne museli v porodnici vyměnit.

Co se tátovi nedařilo, to po mnoha letech snadno vyřešila jedna mladá dáma. Snad každý večer mně připravovala druhou táborovou večeři z jednohubek – delikatesu smažených houbových kloboučků na pánvičce. Houby se už přede mnou neskrývaly, ale naopak usmívaly se všude kolem. Aby ne, když nedávno bouchnul atomový reaktor v Černobyli...

Strejda Vašek, který měl chatu hned vedle nás, brzy zrána chodil rybařit. Když se mu podařilo něco chytit, často jsem od něj kousek dostal. Nejraději jsem byl, když ulovil úhoře. Byl nejen lahodný, ale navíc bez kostí.

V údolí pod spodní skálou kde byla hloubka, stále líčil na něco velké – sumce nebo štika. Chytil na živou návnadu. A protože strejda byl přívětivý pohodář a usměvavý humorista tak jsem se rozhodl, že mu nějaké ty malé rybičky – nevím proč, ale říkalo se jim řízky – nalovím. A to jsem neměl.

Od strejdy jsem vyfasoval malý háček a řízkovnici, prut jsem měl vlastní. Tady snad na každé chatě měli nějaký ten prut, i když povolenku (rybářský lístek) si kupovali jen ti, co rybařili denně.

Už když jsem napichoval na háček nějakou larvu nebo malého ráčka zmítaly mnou podivné pocity... Pak nahodit v rozhraní peřejí a nechat splout do nějaké mělké tišiny, splávek po chvílce zacuká a je to. Chudák malá rybička, a ještě jí vyndat ten zaseknutý háček s protihrotem. Jak ji to musí bolet. Mě možná ještě víc. Chytil jsem takhle tři nebo čtyři a v řízkovnici odnesl strejdovi. Ten vyjmul malou rybku z řízkovnice. Podélně jí propíchl celý hřbet dlouhou rovnou jehlou a protáhl lanko s trojháčkem na konci. Připevnil na svůj vlasec celou tuto sestavu s živou rybičkou a nahodil návnadu do hluboké vody, kde zděšeně brázdila a tím lákala na sebe dravé ryby.

Ne, tohle pro mne není – říkal jsem si. Nikdy jsem zvířátkům neubližoval. Snad s výjimkou drzých a všude přítomných vos, komárů a ovádů. Ale včely jsem jenom odháněl, vím, že když dají pigáro (žihadlo) tak sami umírají. A přesto jsem měl v údolí nepřátele. Nebyl to mlok se žlutými skvrnami, milovník vlhka, nebo zlatozelená ještěrka, která se zase ráda nehybně vyhřívá na sluníčku a které se podařilo mne jednou vyděsit, když bleskově zmizela v nějaké škvíře, ale na kameni zůstal její ocásek. Později jsem se dozvěděl, že jej umí odhodit a že ji rychle zase doroste. Těmi nepřáteli byly zmije.

Nahoru v našem údolí vedla cestička v kamenné suti vzhůru k vysokému náspu a železniční trati. Také jsem tudy chodil, když jsem potřeboval zajít k chatě strejdy Karla a tety Zdeny. Do svahu se opíralo slunce a hadi to tady brali asi jako svou rekreační destinaci. Pozorně jsem sledoval cestu a nejbližší okolí, a když svítlo slunce tak jsem nějakou tu potvoru vyhřívající se na kameni skoro jistě uviděl. Většinou to rychle vzdávaly a sklouzly někam mezi kameny. Ale jednou jsem šel kolem Voseckých, tam je sice dost vlhko a stín, ale na jeden schod svítlo slunce a tam byla stočená. Moje noha se zastavila ve vzduchu a dost dlouho zmiji trvalo, než se rozhodla nezaútočit a raději mi uvolnit cestu.

Dokonce se mi stalo, když jsem se koupal, jak se vlnitými pohyby po hladině přibližuje had. A to jsem si myslel, že moje výsostné teritorium je řeka. Začal jsem zuřivě cákat vodu, až milostivě změnil směr. Dnes vím, že i zmije umí plavat a dokonce existuje zmije vodní – i když u nás je její výskyt nepravděpodobný.

Další nepřátelé, kteří o prázdninách útočili s nebývalou vehemencí a zákeřností byli komáři a ovádi. Moji sladkou, jistě „modrou“ krev považovali za obzvláště lahodný drink, což bych jim i dopřál, ale že si do mě – nejraději někde v obličej – vždy vypustí nějaký toxický odpad, to jsem netoleroval a mstil se jim na životě. Co naplat, většinou pozdě. Moje tvář rychle dostávala podobu Quasimoda – zvoníka od Matky Boží. Otoky byly tak nevídané, že jsem se rychle stával nezaměnitelným originálem – ne ovšem k mé potěše. Syn strýce Václava, bratranec Mirek byl mnohem starší než já a studoval lékařskou fakultu. Poradil, ať si místa potírám obyčejným mýdlem s Jelenem. Byl jsem z toho jelen, ale zkoušel jsem to. Ani tato chemická zbraň pracující na principu neutralizace kyselých a zásaditých látek na mne moc nefungovala. Byl jsem sužován touto asi „šlechtickou“ rodovou anomálií dlouho do dospělosti.

V mládí když jsem s partou vodáků sjížděl Lužnici a na noc ulehл pod širák někde pod Majdalenou, objevila místní populace komárů lahodnost mé krve. Jejich noční útoky byly tak nevybíravé, že jsem to ve tři ráno vzdal. Sbalil skromné saky-paky, na strom připevnil papír s informací, že jedu Starou řeku a počkám ve Staré Hlíně. Rozloučil se pohledem na spokojeně spící, do své singlovky zasunul loďák a vyrazil za blednoucího nebe do ranního rozbřesku.

No, nikomu to nedoporučuji. Překračuje to všechna bezpečnostní pravidla na řece. Riziko, že tě proud narve někam pod padlý strom, zvrhneš se a v mělké vodě nemáš dost místa se vysoukat z celokryté laminátové lodě, nebo se zapleteš do větví, kořenů a rostlin na dně říčky, není zanedbatelné. Hlavu máš pod vodou a nikdo nablízku. I na takto jednoduché řece se samotný nejezdí a navíc v noci. Já sice věděl, že musím dávat pozor, zas takový kaskadér jsem nebyl, ale v mládí jsme prostě všichni mistři světa.

Na Staré řece (Národní přírodní rezervace) se mi ráno začalo odměňovat úchvatnou scenérií. Cáry mlhy trhalo ranní slunce. Nábožné ticho katedrály okolního lesa se zvolna plnilo jednotlivými hlasy probouzejících ptáků. Závěje písků v meandrech krajiny a řeka s tokem průzračné vody přesypávající zrnka. Vidím vysoké poddolované břehy a spadané stromy částečně pohřbené písečnými duny. Slzy rosy se třpytí na stéblech trav. Občas někde u hladiny šplouchla vlna, to rybka si skočila pro svou dávku mušek k snídani.

Mnohdy jsem musel do mělké vody a přetahovat loď přes ležící kmeny, nebo ji protlačit pod spadlý strom. Někdy jsem postrkával plavidlo před sebou a plaval za ním k další přírodní překážce. Často jsem se rozhlížel v úžasu kolem zasažen podmanivými hlasy lesa a obklopen syrovou, ale krásnou a malebnou krajinomalbou. Připadal jsem si jako Kiplingův Mauglí. Cítil jsem se součástí (Jsme jedné krve ty i já) této božské přírody, světa, vesmíru. Už nikdy v budoucnosti jsem tak silně nepocítoval tu uchvacující jednotu ve vřídlu všehomíra, jako tady, v samotě a náruči panenské přírody.

Příroda dala člověku rozum, aby se jí bránil, a srdce, aby se ji neubránil.
(Jean Galbert de Campriston)

Zlatá řeka už na nás čeká...

Hudba

Co spojovalo trampy, osadníky a vodáky ve Zlatém kaňonu byla láska ke sportu a romantika country muziky – hudba a písničky. Na pomyslném vrcholu oblíbenosti hudebních nástrojů stála kytara. I když nezřídka se v partách objevila i mandolína nebo bendžo.

V našem údolí nevládlo zrovna velké nadšení z provozování divokých víkendů, které nedaleko v chatě Askalona o noci propukaly. Její osazenstvo přicházelo často už od vlaku v značně podroušené náladě a hlučná zábava pokračovala někdy až do rána.

Mně hluk nevadil, já měl hlavně zájem opět uvidět toho divného pána – tedy jeho hlavu – které všichni říkali Kobylí hlava. Údajně své tělo prodal nějakému lékařskému institutu, který jej po smrti celého rozpitvá. Kolem půlnoci bývalo jejich zvykem se za pronikavých výkřiků svléknout a nazí běžet se vykoupat. Někdy jsem se probudil a z okna se díval. Na tu dálku v noci jsem ale viděl jen tu a tam se zablýsknout bílý zadek.

Jednou jsme u chaty dělali táborák, jen tak na buřty, žádný „slavnostňák“. Od Askalony k nám přišla dívka. Dlouhé havraní vlasy, rudé rty, dlouhé řasy, útlý pas a oblečením Mexičanka z dobrodružného románu. Já nic ještě nevěděl o schopnostech make-up. Byl jsem u vytržení a seděl s otevřenou pusou. A pak stojíce ozářena ohněm začala zpívat a doprovázet se na mandolínu. Vše co jsem do teďka slyšel, bylo rázem zapomenuto. Podmanivý hlas deroucí se někam vysoko kam za ním nikdo nemohl, chvějivý zvuk mandolíny a texty o smutném údělu velké lásky. Když odešla, ještě dlouho zůstávala v mé hlavě naplněné kouzelným prožitkem a obsahem neznámých písňových příběhů.

O prázdninách přijela k majitelům chaty Kon-Tiki jejich dcera s manželem a dvěma kluky. Richard byl tak v mém věku a táta jej učil hrát na kytaru. Doběhl jsem pro tu naši, která už roky nečinně visela nad gaučem, a přidal se. Zuřivě začal trénoval akordy až se mi struny zařezávaly bolestivě do prstů, ale nepovolil jsem. Po třech základních akordech jsme přešli na rytmy pravou rukou. Stále jsem zkoušel napodobit ke spokojenosti ty jejich. Pořád nebyli spokojeni. Až nakonec řekli, že to nemá cenu, abych toho raději nechal. Je prý zbytečné učit se hrát na kytaru, když to neslyším. To bylo hodně kruté pro kluka, kterému se písničky tolik líbily.

No, mohlo mne to trknout už dříve. Když jsem se naučil pískat, a to bylo v mém věku sakra důležité, tak to hned předvádím Pavlovi. Pavel byl o dost starší a bydleli nahoře pod Medníkem v Narviku. Znali jsme se, protože rád chodil za mými staršími sestřenicemi. Někam jsme šli po Posázavské stezce a já si začal pískat. Po chvilce se Pavel zeptal: „Co pískáš?“ „Jak co pískám“, odvětil jsem. „No, jakou písničku, melodii?“ ...

Nebo na základní škole. Michal Tučný (později legenda české country music) – chodili jsme do společné třídy – zakládal s Edou dixieland. Pozvali mne na zkoušku, že bych mohl hrát na bicí. Mlátil jsem jak divý ale stále nebyli spokojeni, až mne Michal slušně a kamarádsky odmítl. Ani to tehdy nebolelo. Michala jsme měli ve třídě všichni rádi.

I paní učitelka na zpěv. Vždy ode mne chtěla jen státní hymnu a navíc bazírovala hlavně na znalosti textu, a pak zavřela obě oči a napsala za dvě.

Tehdy jsem ještě nevěděl nic o tom, že život není spravedlivý, že žádná spravedlnost neexistuje. Ale přece, dát někomu lásku k hudbě a sebrat mu možnost tu lásku rozdávat – no řekněte: to přece není fér!!

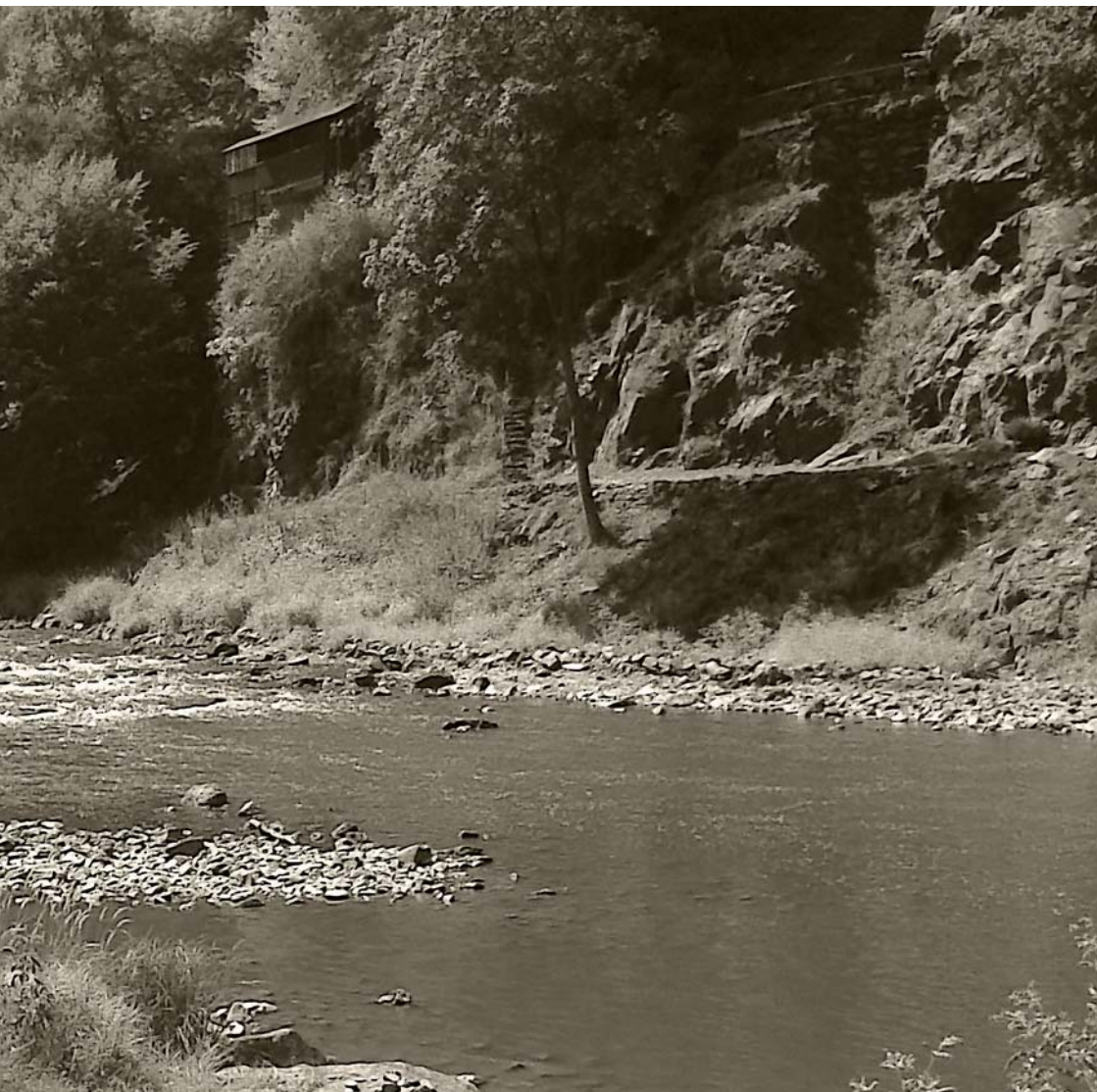
Úsek Sázavy v Krhanicích

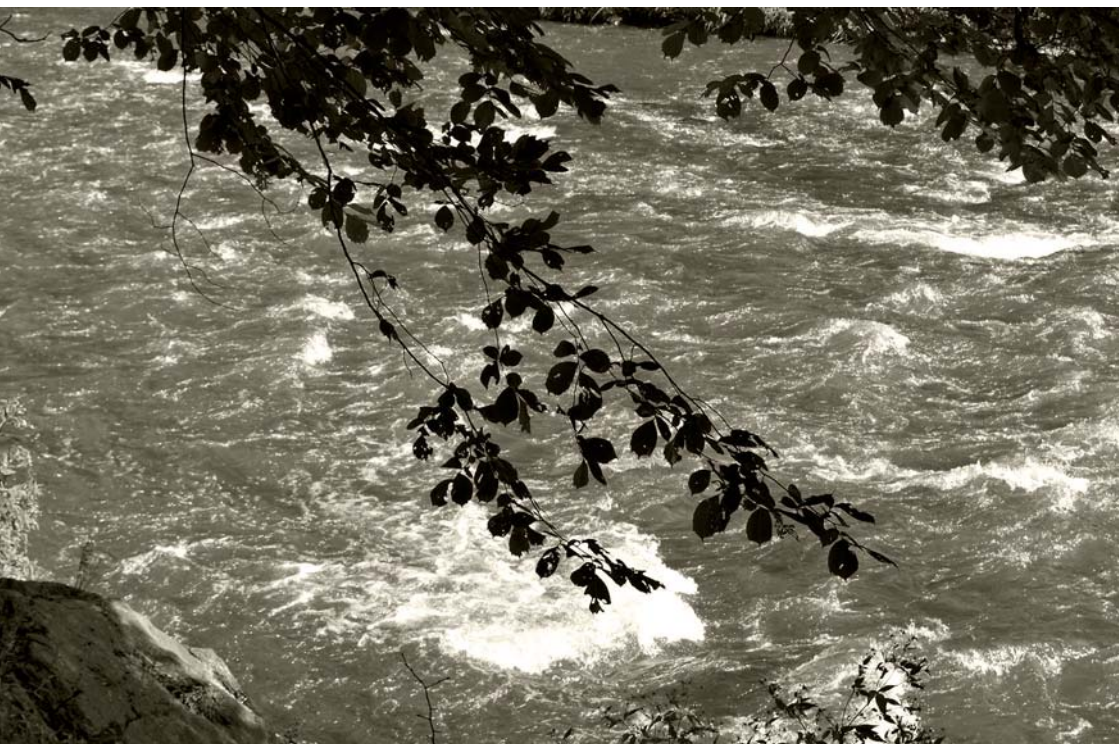

Vybudováním vodárenské nádrže Švihov je vodou z Želivky tunelovým přivaděčem zásobena Praha a další města. To nevratně poškodilo místní ráz krajiny a negativně ovlivňuje průtoky a kvalitu vody v řece Sázavě.

V době ještě normálních průtoků vody patřila tato peřej k nejdivočejším na dolním toku Zlatého kaňonu. Do jejího tlumeného hučení jsem se ráno probouzel a večer mne ukolébávalo k spánku.

Předposlední peřej na Sázavě

Voda má rozpuštěné vlasy

Voda je živěl, kterému je vlastní energie chaosu i řádu. Klidná vodní hladina je zrcadlem duše. Rozbouřená hladina je zrcadlem neklidného ega. K vodnímu živlu se vztahuje senzitivita, věčné hledání tajemství života a smrti. Voda je úzce spojena s podvědomím, psychikou a sněním... (Živel vody – esoterika.)

V našem malém skalami ohraničeném údolí byly tři vodní toky. Řeka Sázava, Zlatý potok a pramen pitné vody vyvěrající z praskliny vysoko ve skále.

Vždy když naše rodina přijela na chatu, tak zotvírala všechny okenice a okna aby se vlhko dostalo rychle ven a já popadl konev a odešel pro vodu. Potůček s pitnou vodou byl na druhé straně údolí a tekł v úžlabině skály. K odběrnému korýtku vedla vzhůru cestička a několik desítek schodů. Voda byla vždy ledová a tvrdá. Na dně úzkého a kamennými sutinami přikrytého řečiště byly vidět tu a tam bílé oblázky vápence. Pramen byl na skále ještě tak šest metrů výše a nevedla k němu žádná cesta. Několikrát – když byla velká horka – jsem se po straně úžlabiny vyšplhal až k němu. Ze skalní škvíry asi tak metr a půl od země, pulzujíc, vytékal malý pramen. Kolem na skále rostl mech. Přitiskl jsem dychtivě ústa na prasklinu

a pil jsem vodu přímo z nitra Země. Vzpomínám na neopakovatelný pocit chladné energie, který to ve mně vyvolávalo.

Zlatý potok vyvěrá z památného zlatodolu ležící nedaleko vesničky Bohuliby a obce Petrov. Protéká Údolím Zlatého potoka, tunelem pod tratí a teče dále ve spádu až do řeky Sázavy. Tento potok byl v raných dobách mého dětství denní hřiště. Voda v něm tekla velmi studená a tak jsem od mámy často slyšel, že nastydnou. Ale já dál stavěl své bobří hráze, mosty, přehradu a mlýny. Měl jsem velkou radost, když se mi povedlo přehradou vytvořit několikametrovou klidnou hladinu. Někdy jsem používal i táty krumpáč, lopatu a palici. Nikdy neprotestoval, jen říkal: „nezapomeň to tam, přines to nazpět!“. Věděl jsem, že to mám nejen přinést ale i očistit a uklidit na své místo. Pořádek v náradí byl pro něj důležitý.

Potok při deštích uměl ukázat i svoji druhou tvář. V sevřeném korytě rychle zvedal hladinu klidně o více než metr, a kde se mohl rozlít do šířky zkázonosně tak činil. Ale chaty v sousedství potoka byly na podezdívkách tak vysoko, že je – i když často o fous – nikdy neohrozil. Když už jsem byl větší, někdy jsem se přebrodil v místech, kde se potok rozléval do šíře a ústil do řeky. Dostal se tak na druhou stranu údolí a vyšel až k chatě strejdy Karla a tam pozoroval, jak se hnědá masa vody hrne ven z tunelu vybudovaného ve vysokém zpevněném vlakovém náspu a padá několika-metrovým vodopádem do údolí.

Jak se uměl rozvodnit tak i rychle jeho hladina opadla a kalná voda vyčistila. V řečišti se objevilo mnoho nových kamenů a také různé naplaveniny. Někdy jsem zde nalezl i malé oblázky s lesklou zlatou plochou. Jak jsem se dozvěděl od dospělých, bylo to „kočičí zlato“ pyrit – věrný společník zlata. Některé takové kamínky jsem měl dlouho schované.

Řeka Sázava pramení jako Stružný potok severozápadně od Šindelného vrchu na Českomoravské vrchovině. Ten spolu s dalšími menšími potoky napájí rybník Velké Dářko. Od výtoku z Velkého Dářka je již říčka nazývána Sázavou. Celková délka řeky činí 225,9 km. Největším přítokem Sázavy byla řeka Želivka. Vybudováním vodárenské nádrže Švihov (1965–1975) je vodou z Želivky velkým tunelovým přivaděčem zásobena Praha a další města ve Středočeském kraji a Kraji Vysočina. To nevratně poškodilo místní ráz krajiny (přehrada vzdouvá vody Želivky v délce 39,1 km, hráz dosahuje

výšky 58 metrů, délka koruny hráze činí 860 m), ale i negativně ovlivňuje průtoky a kvalitu vody v řece Sázavě.

Závěrečnou částí od Žampachu po Pikovice protéká Sázava hlubokým údolím se strmými stráněmi a v kamenném řečišti si vytváří četné peřeje. Keltové tady rýžovali zlato přímo z písčných nánosů. Ve středověku se začalo těžit ve štolách. Toto romantické místo trampů, chatových osadníků a turistů se od dvacátých let minulého století v místním názvosloví traduje jako Zlatý kaňon.

Z naší chaty bylo dobře vidět na říční zátoku a na předposlední peřej na Sázavě. V době ještě normálních průtoků vody patřila k nejdivočejším na dolním toku Zlatého kaňonu. Do jejího tlumeného hučení jsem se ráno probouzel a večer mne ukolébávalo k spánku.

V zátoce kotvila stará rybářská pramička. Sloužila k převozu na druhou stranu, na Posázavskou stezku a tím do Pikovic nebo lesů Medníka a jeho okolí. Nebyla jenom naše, ale patřila třem příbuzným rodinám – tedy ještě mým strýcům a tetám. Ovšem kdo si ji často uzurpoval, byl já. Hned jak jsem dosáhl na vesla a trochu se ji naučil řídit, byl jsem na ní i několik hodin denně. Ve vzpomínce mám za to, že jezdit, řídit pramičku a číst vodu bylo pro mne jednoduché a intuitivní jako bych se s tím narodil.

U skály pod naší chatou jsem jezdil takové „kolečko“. Projel zátoku, chytil se do proudu konce peřejí a svezl se kousek dolů, při čemž jsem musel dávat pozor, aby mne proud nestrhl příliš, to bych pak nevyvesloval zpět, a na rozhraní včas „vhodit“ špičku pramky do vracející vody což mne otočilo předí nazpět do klidné hladiny zátoky. A tak pořád dokola. Brzy jsem zvládl i přejezd na druhou stranu řeky. Jezdil jsem traversem přes spodní část peřejí. Stačilo rozjet loď proti vodě ve správném úhlu a proud ji vytlačil houpavě přes vlny peřeje k břehu na druhé straně.

Jednou se objevila naše pramička zakotvená v zátoce až u dolní skály, která naše údolí uzavírala. Asi se strejdové a táta dohodli, že to bude pro všechny pohodlnější. Je pravda, že tady převážení na druhou stranu řeky bylo snazší. Proud nebyl tak prudký jako nahoře a navíc pramička bude po ruce, až konečně zabere rybářům ten velký sumec, na kterého tak dlouho lícili své návnady. Mně to nevadilo, rádius mé jízdy po řece se tak rozšířil na zhruba 300 m, odkud se ještě dalo vyveslovat proti proudu zpět.

V našem údolí u dolní skály dosahovala hluboká voda až k strmým stěnám. Skála se nedala přelézt nebo obejít. Čas od času se na nás obraceli

pocestní, zda bychom je nepřevezli na druhou stranu na Posázavskou stezku. A to byla práce pro mne. Mladý kluk, ještě dítě, převáží přes rychlý proud a cákové vlny dospěláky. Někdy jsem musel přesvědčovat stojícího „hrdinu“ aby se posadil, že když to cukne, tak skončí ve vodě. Po vzrušujícím přejezdu bystře tekoucí řeky dámy rády daly, nebo povzbudily své partnery, aby sáhli do kapsy pro drobné, a tak jsem za prázdniny vydělal i přes dvacet korun.

U chaty Na Třeštiboku byla zakotvená pramička pana Elstnera (není totožný s F. A. Elstnerem). Několikrát jsem jej pozoroval, jak přejíždí na druhou stranu řeky pomocí bidla. To se mi moc líbilo. Stát takhle na zádi lodě jako gondoliér v Benátkách... Řekl jsem o tom tátovi a on mně bidlo vyrobil. Přinesl z práce i železnou špičku, kterou jsme na bidlo nasadili. Moje ježdění po řece dostalo nový rozměr. Stát na lodi, splouvat po proudu a slyšet jak vlny narážejí na příď... A to novinek nebyl konec. Strojové s tátou přitáhli od Davle proti proudu a přes Starcovu peřej zánovní pramičku – a byla dvojšpičková!! Tu jsem si vždycky přál. Jak ta se snadno otáčela a bidlem hnala po hladině. Ani mi už nevadilo, že tady nemám moc kamarády, kamarádil jsem teď s „mojí“ lodí.

Na podzim jsme pramičku vytáhli z vody na břeh daleko od řeky, podložili silnou dřevěnou kulatinou, aby pod loď mohl vzduch a vysoušel ji – a tak byla připravena na jaro.

Zima často spoutala řeku ledovým krunýřem. Pamatuji, že zamrzly i peřeje a Sázava se jezdila v takových zimních mrazech na bruslích. Jarní tání často přinášelo na řece nevyzpytatelné situace. Plovoucí kry se v některých místech zpřičily, začaly se hromadit a vytvářet hráz vodě i ledu. Voda rozmnožená táním začala rychle v těchto místech stoupat, až nakonec armáda musela odstřelem ledových zátarasů uvolnit řece cestu. To nebyla žádná výjimka, ale spíše každoroční pravidlo.

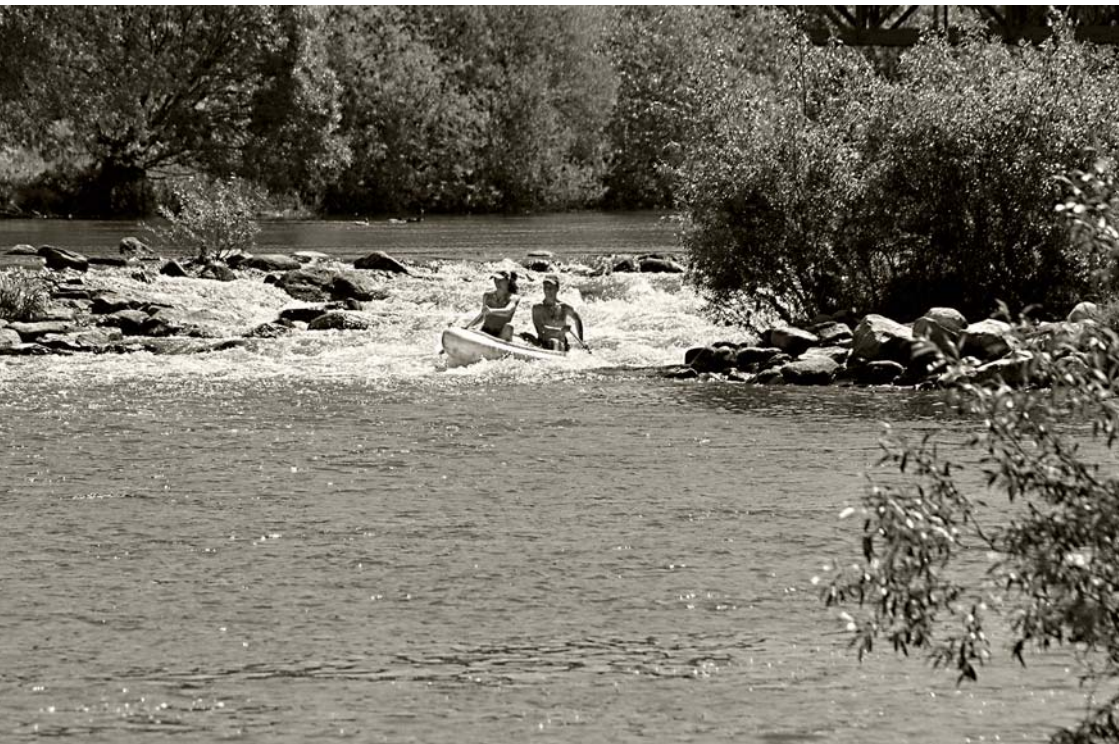
Jarní záplavy se samozřejmě nevyhýbaly ani našemu údolí. I když zde řeka vystoupala často do výše několika metrů nad normální stav, chaty většinou nezasáhla. Byly stavěny do míst nebo na vysoké podezdívky tak, aby je povodně neohrožily. Je ovšem pravda, že mnohdy chyběly už jen pověstné centimetry a tak, aby chaty neodplavaly, byly přivazovány lany ke stromům.

Někdy ale nic nepomohlo. Pamatuji si – byl jsem se tam s tátou později podívat – jak jeden rok povodňová vlna spojená s přívalem mohutných ker

zpusťořila chatovou zástavbu na Chlomku (Petrov-Chlomek). Viděl jsem tu mohutné desky ker silné více než půl metru ležet na polorozbořených střechách, někde prořízly boční stěnu stavby a posunuly chatu pár metrů stranou. Všude kolem zmar mnoha roků lidského snažení, které naráz rozmetaly rozmary počasí, ledovice a jedno jarní tání.

Voda má učesané vlasy..., voda má rozpuštěné vlasy..., voda má rozčuchané vlasy... (v inspiraci Janem Skácelem).

Provalený jez – Kamenný Přívod

Až mě andělé...

Možná, že jste ten obrázek už viděli. V minulosti visel na zdi v nejedné světnici našich dědů a babiček. Na obraze přecházejí přes hlubokou rokli a divokou říčku po chatrném můstku děti a nad nimi je ochraňuje anděl.

Já svoji babičku ani dědečka nepoznal. Malbu jsem viděl viset u naší sousedky v Praze, staré paní Vokaté. Já se k ní občas „nakvartýroval“ do bytu a poslouchal její vyprávění. Nejčastěji povídala o svém synovi, který studoval uměleckou akademii. Prohlížel jsem si jeho pěkné kresby a malby ze školy, které mi paní Vokatá přinesla ve velkých deskách. Měl značný talent. Ve dvaceti letech se utopil ve Svatojánských proudech... Kde byli jeho andělé?

Moje sídlili jistě v Posázaví a čas od času jsem se jim postaral o dost práce.

Jako asi devítiletý kluk jsem se jednou zase houpal na houpačce, která byla pověšena z jedné silné větve stromu pod naší chatou. Já se tam houpal často a hodně vysoko, až jednou ve vrcholové pozici prasklo lano a sedačka se pode mnou otevřela. Pokračoval jsem v letu, těsně minul kmen naproti stojícího stromu a skončil v kopřivách na zadku. Odhaduji, že jsem se proletěl až něco kolem tří metrů. Po chvílce jsem se vzpamatoval z otřesu, zkusil, zda nemám nic zlomeného a šel „žalovat“ tátovi. Ten se zeptal, zda mne něco bolí, a když jsem odvětil, že ne, řekl, že budeme muset dát nová lana.

Jindy jsem šel se sestřenicemi na druhou stranu nahoru k Medníku za Ejínou a Pavlem (holky hlavně za Pavlem). Věděl jsem, že budeme zase

posedávat na jedné skále nad srubem Narvik a tak se vybavil z dřevníku několikametrovým popruhem. Když jsme tam došli, uvázal jsem popruh za strom a hrál si na horolezce. Skála nebyla moc vysoká a byla schodovitá, lezlo se po ní v pohodě. Ale jen do okamžiku, kdy jsem se vzeprél nohama a celé tělo odvážně vytyčil do vzduchu kolmo na skálu. Starý popruh prasknul. Udělal jsem nechtíc kotoul dozadu. Hlavou se odrazil od zad jednoho staršího kluka, který lezl pode mnou, a pak už obloukem přistál v hustém roští pod skalkou. Vstávaje jsem zjistil, že na literárním obratu „klepali se mu kolena“ je hodně pravdy. Mně vibrovala tolik, že jsem se na nich nemohl zpočátku udržet...

Jednou, někdy na podzim, bylo naše údolíčko zase nudně prázdné a tak jsem se rozhodl pro větší výpravu do okolí a dostal se až na trať před vlakový tunel v místech Na Třeštiboku. Moc se mi do něj nechtělo. Nevěděl jsem, nepojede-li vlak a kolem po skále se mi to také nezdálo zrovna bezpečné. Pak jsem si vzpomněl, že někdo povídal, že jak narážejí kola vlaku na mezery ve spojích tak se ten zvuk po kolejích nese hodně daleko a tak se pozná, že vlak už jede, i když jej ještě normálně neslyšíš. Položil jsem ucho na kolej a nic jsem neslyšel. Vydal se tedy po úzké cestičce mezi náspem a skálou k tunelu. Náhle mi za zády zařval klakson a kolem mne se šílenou rychlostí přehnal drezína. Je to tu samá zatáčka a drezína je tak lehká, že jsem její nárazy na spoje v kolejích nemohl slyšet. Kolik vteřin rozhodovalo? To vědí jenom andělé, kteří mě včas stáhli z kolejí...

Mnohem později, když jsem na chatu jezdil i sám, často jsem chodil v podvečer na nádraží, kde se scházela naše místní parta dospívajících teenagerů. Většinou se rozhodlo jít do nějaké okolní restaurace. Buď zde na nádraží, nebo nahoru k Holubům a někdy jsme se vydali až do Píkovic. Bývalo nás kolem osmi i více, dvě tři holky mezi námi a několik kytar. V hospodě jsme hráli, zpívali a samozřejmě pili pivo. Někdy jsem spával u někoho nahoře na chatě, ale tentokrát se vracel dolu do údolí.

Byla tmavá noc, mraky zakrývaly oblohu a já neměl sebou baterku. Proto jsem se rozhodl, že sejdu k nám cestičkou po zpevněném vysokém traťovém náspu, který přetíná naše údolí, je to tam otevřené a na pravé straně nejsou stromy – bude tam trochu světleji. Znal jsem to tady dobře a cestu cítil nohama. Když jsem sešel přes polovinu výšky strmého náspu až k tunelu kde vytéká Zlatý potok, napojil se na pozvolnou cestu, která míří svahem po skále dolu k Sázavě. Těsně vedle úzké cestičky vede krátce

suché mělké koryto, kterým se při rozvodněném potoku hrne voda na hranu skály. Náhle jsem se prudce zastavil a ve strachu se stáhl do dřepu. Celé tělo zaplavil stresový hormon a vědomí se mi pronikavě zostřilo. Uvědomil si, že jsem sešel do onoho mělkého koryta a stačí jen několik kroků a zřítím se ze skály, kde při rozvodněném potoku padají vody několikametrovým vodopádem a dole se tříští o kameny... Byla tmavá noc, anděly jsem neviděl, ale jistě tam byli.

O jednom víkendu kdy byl na Sázavě povodňový stav – takový kdy vlny v peřejích jsou krásně vysoké a já měl shodou okolností svoji singlovku na nádraží v Týnci nad Sázavou, jsem se rozhodl, že si to musím sjet. Tátovi na chatě jsem řekl, že to jedu, ale v poledne na oběd už budu zpátky. Vlakem odjel do Týnce, vyzvedl kánoi a hurá do rozvodněné řeky. Jednou jsem ji už za takového stavu jel a tak jsem věděl, co mne kde čeká. Nevěděl.

Sjel jsem Týnecký jez, Podělusy a blížil se k Brejlovu, když tu za mnou někdo volá. Otočím se a vidím, že se blíží kluk na kajaku. A jestli to tady znám, že on vůbec ne. Říkám, že jo, a že teď bude jez Brejlov a ten se při téhle vodě jezdí po louce vpravo. Pak je Kaňov a ten je kolmý, vysoký a bude mít nejetelný válec a přenáší se vlevo. Jak tak povídám otočený zády tak jsem si neuvědomil, že i když je tady hladina klidná tak za tohohle stavu má řeka rychlý tah a žene nás k jezu. Když jsem to zjistil, ještě jsem stačil křiknout na kajakáře: „Už jsme tady. Rychle ke břehu!“ A začal makat, co se dalo, proti proudu a šikmo ke břehu.

Kajak je úzká loď a singlovka na ní v rychlosti nemá, navíc kajakář byl ještě pár metru nade mnou – a tak to stihl. Vidím, že mne proud stále strhává k jezu, že už nemám žádné dobré možnosti. Před korunou jezu jsem se tedy aspoň otočil předí, nechtělo se mi tam spadnout po zadku. Na posledních dvou třech metrech ještě prudce zabral vpřed, abych měl co nejvyšší rychlost a pokusil se tak válec, který mě dole čeká, prorazit. Marná snaha.

Válec byl široký kolem čtyř až pěti metru, zastavil loď a vcucnul mě zpátky bokem na jez. Z jedné strany se mnou lomcovala vracející voda z válce a z druhé padající voda ze šikmé desky jezu. Naklonil jsem se, abych se hned necvakl, ale věděl, že to dlouho neudržím a že to vlastně nemá řešení.

Tehdy se ještě plovací vesty moc nenosily a pro tuhle situaci to bylo jen dobře. Jak jsem se s lodí převrátil do válce, strhl špicdeku z paluby,

vysoukal se ven z lodě a usilovně plaval pod vodou a u dna řeky co nejdál od jezu. Vynořil jsem se až za válcem a měl tak vyhráno. (Je to jediná možnost jak se z vodního válce pod jezem dostat, pokud tam nejsou překážky. U dna voda proudí od jezu, ale při hladině se vrací.) Loď ale vyhráno neměla.

Převracela se, rotovala pod jezem a nabírala více a více vody. Já tušil, že moc šance nemá. Neměl jsem v ní nafouknuté míče ani polystyrénové vycpávky, které by ji udržely i plnou vody na hladině (laminát neplave). Po nějaké době se loď dostala až k propusti ve středu jezu, kde jí válec vyvrhnul. Byla plná vody, jen v jedné špičce zůstal vzduch, který ji nadnášel. Tato špička s chytacím okem vykukovala tak 40 cm nad hladinou. Rozhodl jsem se, že si pro ni doplavu a zachráním ji. To bylo špatné rozhodnutí.

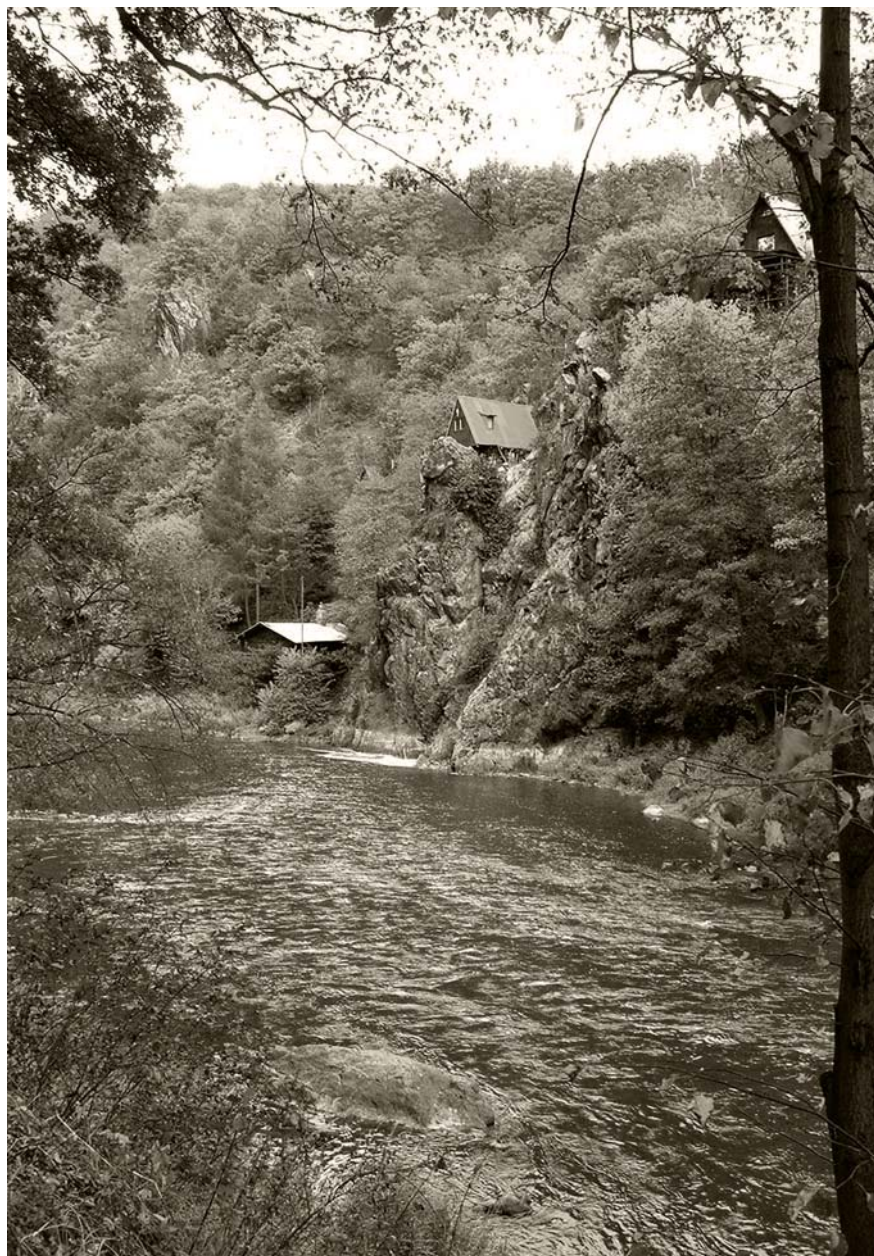
Řeka pod jezem byla široká, loď až někde za polovinou, zataženo a chladno, byl jsem oblečený ve vodácké pogumované bundě, boty do vody... Vysoukal se ze špicdeky, ta při plavání vytvoří kapsu s vodou a zpomaluje. Skočil jsem do řeky odhodlán chytit loď za oko na špici a dotáhnou ji na břeh. Jak bláhové.

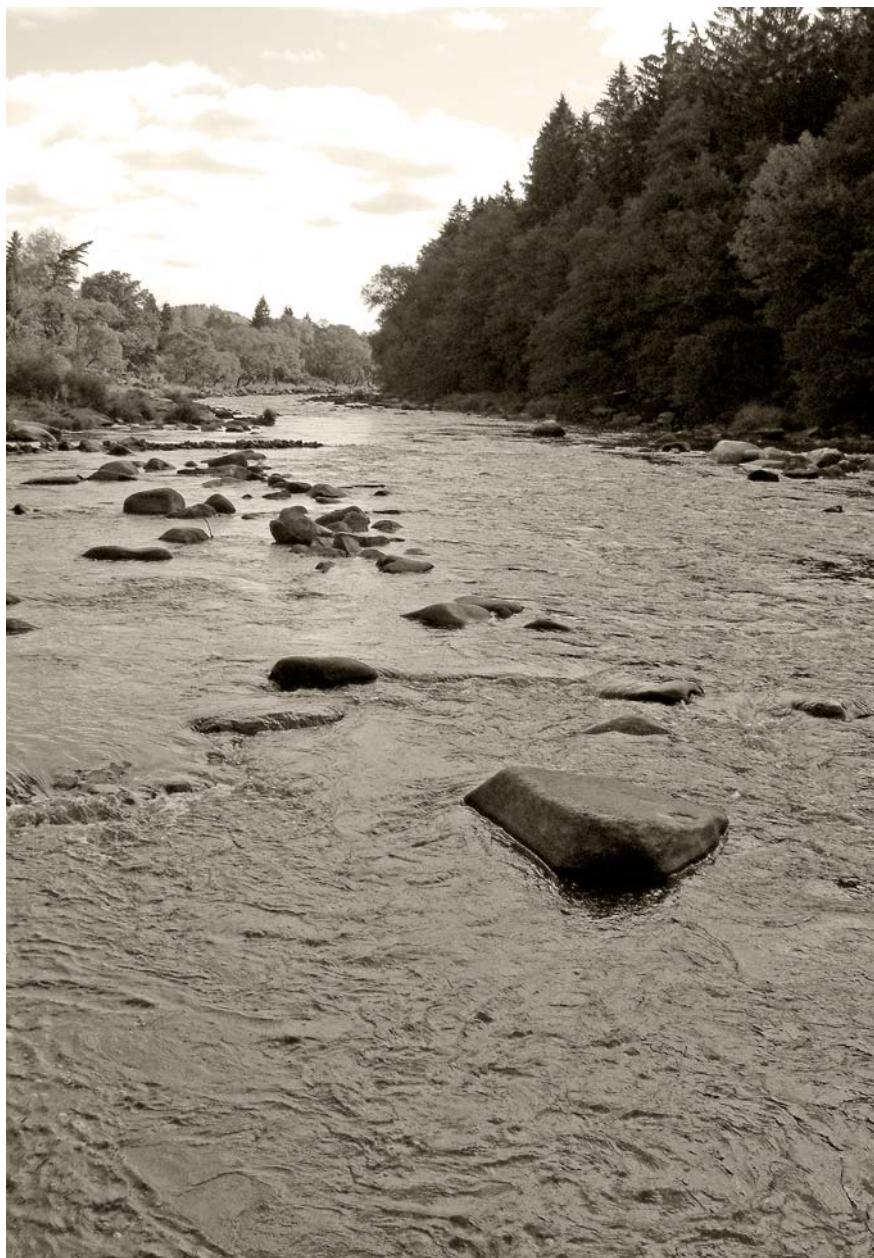
Nikdy bych krytou loď plnou vody, ani na klidné hladině, která se ale rychle přibližovala k dalšímu vysokému jezu, neutáhl. Tehdy zase zapracovali andělé. Loď druhou špičkou narazila u dna na nějakou překážku, znova se převrátila, poslední vzduch unikl a moje singlovka se nevratně potopila pod hladinu. I tak jsem toho už měl stejně „plné kecky“ a tak se rozhodl, že doplavu na druhý břeh, který byl blíž.

Zakřičel jsem ještě na kajakáře, že jdu dál po této straně a vydal se podél řeky na chatu. Usoudil jsem, že to časově bude lepší nebo stejně dlouhé, než čekat na vlak a pak ještě jít z nádraží dolu na chatu.

Když přicházím k našemu údolí, už z dálky vidím, že táta stojí na břehu a dívá se přes burácející peřeje nahoru na řeku. Měl jsem skoro dvě hodiny zpoždění. Jak mu asi bylo? Když jsem k němu došel a překotně chtěl vyprávět, co se mi přihodilo, řekl jen: „Převlíkni se, ať nenastydneš a v troubě máš oběd.“

Z toho už je teď snad každému jasné, že moji andělé sídlili v Posázaví a byl bych rád – když tento kraj již není mnou dosažitelný – aby se přestěhovali blíže ke mně.

Sázavské údolí pod vyhlídkou Třeštiboku

Fantazie, sny, představy a touhy

Mnohdy nám herci a herečky, zpěváci i politici v neskruté samochvále popisují, jak chtěli už v dětství být manekýnky, herci, kosmonauty, politiky nebo prezidenty. Také neopomenou informace, jak už v mateřské školce vášnivě líbali svoji první lásku. Tak bohudík tyto ambice jsem v dětství neměl a věřím, že jsem o nic nepřišel.

V počátcích mého osamoceneného víkendového a prázdninového dětství na Sázavě mne provázela často hra na něco. Nebyl jsem ale nijak ortodoxní, stačil kostým a vědomí, že patřím k té správné straně z příběhů.

Vzrušující westernový děj rodokapsů, zálesácká atmosféra v okolních srubech, příroda Zlatého kaňonu a trampská romantika mně v raném věku nasadila klobouk, připnula přes tepláky ocvočkovaný opasek s pouzdrem na dětskou pistolku a na krk uvázala pestrobarevný šátek. Táta přinesl z práce vyrobenou šerifskou hvězdu a později dokonce od někoho získal rajtky a vysoké jezdecké boty, které jsem časem vylepšil ostruhami získanými v pražských Kotcích (jezdit na pramičce s ostruhami na vysokých botách, jó tomu říkám folklór). Žokej to musel být hodně malý, ale přesto na mně kalhoty plandaly a já mohl do nich roky dorůstat. Připadal jsem si v nich jako kanadská jízdní policie.

I když jsem vypadal jistě hodně bizarně, nepamatuji, že bych od chatařů sklízel nějaké posměšky či ironie. Nebo mne to alespoň nepoznamenalo – když si to ani nepamatuji.

Čas běžel a s ním i procitání. O Vánocích jsem dostal tenisovou raketu Artis i s úložným rámem a plátěným pouzdem s kapsou na míčky. Tady někdo z rodičů vsadil peníze na mé budoucí „úspěchy“ v bílém sportu. I když třeba ping pong jsem hrál rád. Často ale v údolí foukal vítr a navíc stůl na stolní tenis se tátovi výjimečně moc nepovedl. Některá místa měla jiný odraz než jiná. Mnohem raději jsem měl řeku a loď. Také duše ze staré pneumatiky od traktoru se mi stávala dobrodružnou bárkou, na které jsem splouval přeje Sázavy a užíval vodních radovánek. Narození ve vodním znamení si prostě nedalo poroučet.

O prázdninách jsem chodil hrát tenis na osadní kurty Na Pravce (Osada Staří kamarádi – U Dubu). Ale jak vás má bavit něco co neumíte? Nějaká zeď abych se na ní mohl učit aspoň trochu pinkat, tady nebyla a tak šlo hlavně o sbírání netrefených míčků. Ale něco to přineslo. Seznámil jsem se s místní partou dětí, se kterou jsem pak často hrál volejbal.

A tady došlo k prvnímu okouzlení. Nebyla to zvědavost, kterou jsem už podnik, když jsme se s jednou spolužačkou drželi za ruce, neměli si co říci a v Chotkových sadech si dali pusu. Tehdy jsem si to rozhodl jako dost nudné a nic neříkající. Tohle ale bylo probuzení k úžasu, tohle sytilo duši. „Byla krásná, byla milá, byla chytrá, zkrátka fajn.“ Neříkali ji Klementajn, ale Anežko(*). Neustále jsem jí přihrával míč, oslovoval ji jménem a nemohl na ní nemyslet...

Pod stromem nedaleko hřiště jsme někdy hrávali ve dvojicích hru na otázky a odpovědi. V jedné krabičce od sirek byly otázky a v druhé odpovědi. Jeden z hráčů vytáhl otázku druhý odpověď. Tvořilo to absurdní a veselá spojení. Například: „Čistiš si zuby?“ „Jen když se zpotím.“ A podobná komická sousloví.

Každý večer před usnutím jsem se utápěl v představách a spřádal ne-reálné konstrukce jak to „moje tajemství“ říci. Vyfantazíroval a vysnil si, že Anežka na moji otázku „Máš mě ráda?“ – ta otázka tam skutečně byla, odpoví „Mám ráda tebe!“ – ale taková věta v krabičce odpovědí nebyla.

Jednou po obědě na konci prázdnin když jsem byl s Anežkou na hřišti sám. Tak jsme si sedli pod strom, otevřeli krabičky... – a začal se odvíjet osud. Série náhod nebo zázrak? Byli jsme sami, šli hrát krabičky, vytáhl

jsem si otázku „Máš mě ráda?“ a Anežka řekla odpověď, která v odpovědích nebyla. Vše se událo, přesně jak jsem si to vysnil.

Byl jsem v šoku, že mohu směsí myšlenek a touhy stvořit událost. Zaplaven emocí jsem nebyl schopen na situaci rozumně reagovat. Dělal jsem zbaběle, že tam taková odpověď je a vytáhl další otázku. Anežka však směřovala: „Taková odpověď tam není“ a já stupidně řekl něco jako „To nevadí.“ Člověk je zajatcem náhlé situace. Prosím, až budete vy připravovat zázrak, vymyslete si včas, jak na něj zareagujete.

Další den skončily prázdniny a za měsíc jsem už ležel v nemocnici netuším, co vše mne čeká... Ale mládí se otřepe a budoucnost fatalisticky neřeší. I tady, zavřen v náruč bílého smutku, často i bolestí, se mohou zdát barevné sny. A zdály se mi.

První byl na sále, kde mně prováděli punkci do kyčle a uspali rajským plynem. Uspávání bylo velmi nepříjemné. Pulsující barevné kruhy, zrychlující dech, a když už jsem měl pocit, že jsem prohrál boj o vzduch, tak pád do nádherného barevného snu. Byl jsem na horách, svítilo slunce, kolem děti z naší třídy, lyžování, pohoda, úsměvy... – a pak procitnutí.

Časem jsem si dokázal na noc „objednávat“ sny. Nejraději měl ten – a snil jsem si ho opakovaně – ve kterém doma sejdu do sklepa, otevřu skryté dveře a tajnou dlouhou chodbou se dostanu do krásného divokého a skalnatého kraje. Přes okraj útesu se dívám do údolí s říčkou a v meandru zátoky na louce ze syté zelené trávy stojí tábor. Chtěl jsem vždy nějak slézt k němu dolu, ale to se mi nikdy nepodařilo.

Později doma, to už jsem se po roce a dvou operacích páteře z nemocnice vrátil, miloval sny ve kterých jsem létal. Byl to dokonalý zážitek a fyzický pocit, kterému se nic nevyrovnalo. Každý den jsem se nevýslovně těšil, až si lehnu a budu zase odrazy a klouzavým letem, ničím nespoután, v mírném vánku přelétávat nad barevnou krajinou. Rozepínal jsem si kabátek od pyžama, abych rychleji navodil chladivý pocit letu a zůstával uvězněn někde mezi bděním a sněním. Myslím, že to bylo právě to místo, kde všechno tak krásně šlo.

Ozvěny minulosti i náčrty budoucnosti se koupaly ve sféře podvědomí, pohybovaly se zbaveny tíže a bez pevných souvislostí. A montáž osobnosti a dospělost se stávala pohřebiště těchto mlčenlivých záhad.

NÁRODY SVĚTA JIŽ NECHTĚJÍ OPAKOVÁNÍ HRŮZ VÁLKY

J. V. STALIN

Socialistický realismus (konec 50. let)

Občanská výchova

Jsem dítě počaté několik měsíců po II. světové válce. A tak jsem se narodil ještě pár let před památnou větou Klémy (Gottwalda): „Občané, občanky, soudruzi, soudružky, právě se vracím z Hradu...“ Jako žák jsem roky na základní škole prožíval v politicky tuhých padesátých letech a krátce v letech šedesátých.

Podle historiků bylo od uchopení moci komunisty v únoru roku 1948 do roku 1960 v politických procesech popraveno 241 osob a tisíce jiných „nepřátel státní moci“ skončilo dlouhodobě za mřížemi a v táborech nucených prací.

Státní měnová reforma v roce 1953 sebrala lidem úspory (1:50), základní potraviny výrazně zdražily, v obchodech chybělo zboží. Výlohy prázdné.

Mám problém, mám velký problém, já si tohle ze svého dětství nepamatuji. Víím to jen proto, že vykladači minulosti, současnosti a budoucnosti (novináři, politici, učitelé – nositelé etalonu nových pořádků) říkají, že jsem to takhle prožil. Možná že jo, možná že ne. Co když „moji učitelé“ odvedli mizernou indoktrinaci? Nebo jsem byl příliš malý, aby se takové věci trvale zasekly do mé duše? To se stává, když myšlenky vám permanentně létají v oblacích – a k tomu já měl vždycky blízko.

Pamatuji si jiné obrazy ze svého dětství a o těch vám tady chci vyprávět. Občanská výchova nebyla jen jedna hodina týdně ve škole, ale i vše co se

kolem řeklo a událo. Netrvám na tom, že mé pocity, nálady a hodnocení jsou objektivní.

Když jsem šel do první třídy tak mne táta přihlásil ve škole na náboženství (něco jako nepovinný předmět). Máma mu sice odporovala: „Chceš, aby kluk měl z toho problémy?“. Ale táta vedl svou a na katechismus jsem chodit musel. Znamenalo to jednou týdně zůstat po vyučování ve třídě – asi šest až osm nás tam sedělo, s učesanou pěšinkou, se založenýma rukama za zády (abychom si nemohli hrát s prsty a válet se po lavici) a s maskou slušných holčiček a chlapečků. Starý pán nám vyprávěl o mužích a ženách kteří trpěli za svou víru v toho pána na nebesích. Jelikož jsme byli celou dobu hodní tak nám na konci hodiny každému podal ruku a daroval malý obrázek. Netrvalo dlouho a asi po dvou měsících náboženství na škole zakázali. Já tak zase mohl po vyučování s ostatními volně vyběhnout ze školní budovy a s kluky plánovat co budeme odpoledne společně podnikat.

Do školních tříd chodili vyprávět žákům „své příběhy“ vojáci, Lidová milice a partyzáni. Učili jsme se navlékat plynové masky a padat patami k epicentru atomového výbuchu. Čas od času nás cvičný poplach vyhnal ze školní budovy. Jindy pochodové cvičení až do nedaleké Stromovky. Ze školního amplionu nám pohnutým hlasem oznámili smrt Stalina a za několik dní smrt Gottwalda. Držíme pietní minutu ticha. Učitelé vysvětlují, jací nám to zemřeli hrdinové. Nástěnky ve třídách i na chodbách školy nabádají: „Den horníků, svátek celého národa,“ „Republice práci, sílu, klid, lidu štěstí, blahobyť,“ „Naší vesnicí americký agent neprojde,“ nebo „Se sovětskou armádou na stráž míru“...

Do naší třídy chodila jedna holka, která byla sice hodná, usměvavá i docela pěkná, ale švala tím, že každý den přicházela v bílé blůzce, na které měla uvázaný pionýrský šátek. Ne obyčejný, ale hedvábný z Artěku (proslulý sovětský mezinárodní pionýrský tábor). Jednou po prázdninách nepřišla. Třídní učitelka nám oznámil, že se s ní zřítilo letadlo když letěla za otcem. Její otec byl zahraniční diplomat. Hodně jsem o tom přemýšlel, bylo mi to divné – že už není.

Vpravo proti hlavnímu vchodu školy byl salon zakázkového krejčovství, kde „kraloval“ můj strýc Václav. Komunisti mu zlikvidovali živnost, ale měl štěstí, že mohl aspoň pokračovat ve svém oboru. V přední místnosti přijímal zákazníky, bral jim míry, zkoušel rozešít zakázky a na dlouhém pultu krejčovskou křídou kreslil na rozvinuté látky tvary (stříhy) které

pak velkými nůžky vystříhoval. Bylo zde i trojitě zrcadlo kde jste se viděl najednou ze tří stran. V zadní místnosti pak několik zaměstnankyň šilo objednané obleky a šaty.

Jednou po škole jsem se tam zastavil, aby mně strýček vzal míry na nové kalhoty. Strejda byl prvorepublikový elegán a v příbuzenstvu se šuškal, že ženský na něj berou. Jak mne přeměřuje a míry si zapisuje tak najednou vypálil otázku: „Tak na které straně nosíš to svoje vzácné zboží?“ Byl jsem „vykulený“ nevědic na co se to strejda vlastně ptá. Ještě jsem se v těch jeho vtípkách neuměl orientovat. „Abychom ti udělali tu nohavici nahoře širší“ s úsměvem upřesnil. Tak jsem se už v dětství dozvěděl jedno pánské „tajemství“ zakázkového krejčovství.

Každoročně (do roku 1970) když se přibližoval 9. květen, armáda v noci v ulicích na Letné nacvičovala slavnostní přehlídku. S tátou jsem vycházel do nočních ulic, a tanky, děla, kaťuše, obrněné transportéry jsem měl na dosah. Ohlušující rachot když pásy vozidel pojížděly po kamenných kočících hlavách a pekelný smrad z výfuků. Na ulicích jen málo lidí a k vojenské technice jsem měl najednou tak úžasně blízko.

To bylo ještě v dobách, kdy si kluci hráli na vojáky, na lupiče a četníky a zuřivě se šermovali kdekjakým klackem. Dnes se jim doporučují na hraní panenky, aby se potlačila údajně nevhodná sociální genderová identita v souladu s evropským standardem politiky rovnosti mužů a žen. V některých státech už malé děti mohou sami rozhodnout, zda jsou chlapeček nebo holčička, bez ohledu zda mají „zvoneček nebo mušličku“...

O víkendu naše rodina jezdila na chatu k břehům Sázavy. Když jsem procházel osadou, často jsem se zastavil na nedaleké chatě Kon-Tiki. Paní si ráda popovídala, občas mi četla z rozečteného zamilovaného románu (jak krásná a chudá ke štěstí s bohatým továrníkem přišla) a někdy jsem dostal i koláček. Nový režim jí znárodnil velký majetek a později žila s manželem – horníkem („Den horníků, svátek celého národa“). On byl každé dopoledne na rybách, po obědě spal – „těžce pracuje, musí odpočívat,“ říkala jeho paní. Vždy byl takový zachmuřený. Sice odpovídal na můj pozdrav, ale nikdy se neusmál.

Přes Zlatý kaňon v Posázaví přelétal čas od času ze Západu menší balón bez posádky s letáky, které shazoval na Prahu. Někdy mu to nevyšlo a balón „přistál“ ve stromech v lesích Medníka, nebo svoji zásilku vypustil dříve. Strejda říkal, že jeho potah je z hedvábí a z něho by se ušili parádní

košile. Ač jsem si to moc přál, nikdy jsem balón nezahlédl ani havarovaný nenašel. Ale jednou po vydatném dešti jsem v trávě uviděl zcela promočený letáček. Byla to podlouhlá úzká skládačka na výšku asi 10 cm. Myslel jsem, že jej ze země ani nesloupnu, že se musí potřhat. Ačkoliv byl hodně tenký byl zároveň velmi pevný. S tátou jsme jej usušili u kamen. Písmo bylo drobné a já nebyl ještě pořádný čtenář. Táta mi vysvětlil, že o tom nemám nikde mluvit, ani ve škole.

Kousek proti proudu Zlatého potoka stála chajda pana Voseckého, ke kterému jsem si chodil půjčovat rodokapsy. Tyhle kovbojské romány mne rychle donutily se naučit pořádně číst. Jednou mi pan Vosecký ukázal „bibli“ amerických skautů – Handbook For Boys (Boy Scouts of America). Byla v angličtině. Pomalu jsem ji prolístoval oslněn kresbami hochů v uniformách s šátky, odznaky, výzbrojí do přírody a vyobrazením různých činnosti nabízející velká dobrodružství.

Příště mi pan Vosecký půjčil příručku Skautská praxe od Dr. Veleno Fanderlika. V kresbičkách se tady každý kluk mohl dozvědět, jak se zachází se sekerou, s nožem, kompasem a mapou, jak postavit nouzový přístřešek, stan z vojenských celt, podsadu, udělat si luk a šípy, totem, předpovědět počasí... – no úžasné! Dlouho jsem ji nevracel, a vlastně dnes už ani nevím, zda jsem ji nakonec vrátil. Za to mě možná v budoucnosti karma vytrestala. Pořídil jsem si docela slušně velkou knihovnu. Prohledával antikvariáty a ve čtvrtěk stál fronty na knižní novinky. Měl jsem i několik publikací Jazzové sekce. Když mne někdo navštívil hned se mu nějaká moje kniha zalíbila a já mu ji půjčil. Po čase jsem ji ve své knihovně beznadějně hledal, ale už si nemohl vzpomenout, komu že jsem ji vlastně zapůjčil.

Jeden čas jsem kamarádil s Vítkem. Byl to prima kamarád. Vylákal mě na tajemné dobrodružství. (Teď už nevím, zda jsme tam šli po škole nebo tzv. za školu.) Přišli jsme k železné brance ve vysoké zdi. Vytáhl starý klíč, odemkl a ocitli jsme se na malém hřbitově osázeném kříži. Po cestičce jsme se dostali k budově kostela (kostel sv. Klimenta – první písemná zmínka se datuje do roku 1234, později několikrát přestavěn). Vítek otevřel postraní dubové dveře, a byli jsme uvnitř. „Všechno si klidně prohlídni, děda se tady o to stará,“ řekl. Zašel jsem zvědavě za oltář a do zákristie když se náhle kostelem ozvaly majestátně varhany. Vrátil jsem se do kostelní lodě a nahoře na balkoně Vítek klávesy rozezníval píšťaly varhan. Vystoupal jsem po úzkých dřevěných schodech k němu. Rošťácky se usmál a spustil

rokenrol Svatí pochodují. Asi v polovině trochu vyděšeně náhle přestal. „To může být klidně slyšet až venku, když to někdo udá tak to bude pěkný průsvih.“ Nebyl. A já tehdy slyšel (a možná i trochu viděl) jak v kostele „pochodují svatí“ ...

Proti budově Akademie výtvarných umění byl nenápadný vchod do modelářské prodejny ve sníženého přízemí. Na stropě zavěšená dvoumetrová maketa letadla. Proti schodům prodejní pult a kolem dokola v přihrádkách snad stovky různých profilů a velikostí modelářských špejlí. Podmanivá vůně dřeva. Stále jsem toužil nějaký model letadla udělat. Z obvodní knihovny jsem nosil domů příručky jak takové letadlo postavit. Ale zůstalo jen u představ.

My letenští kluci do této prodejny – dlouho byla soukromá než ji komunisti zrušili – chodili hlavně kupovat hranatou leteckou gumu na praky. Když jsme mu říkali a povedený dokázal kámen vystřelit až na dvacet metrů. To už je pro dnešní kluky ztracená historie. Podobně jako boby na šlajfkách (buginy), které jsme si stloukali z prkýnek a na nich v zimě sjížděli nedaleko ve Stromovce prudký dlouhý ledový svah Na zrcadle. Mačkáním tlačítek na mobilu se to dnes nevyrobí a koupené rodiči tak nechutná.

V květnu 1955 bylo na konci letenské pláně odhaleno největší skupinové sousoší v Evropě. Ztvárněno jako řada za sebou stojících postav pracujících v čele s Josifem Stalinem. („Poučné“ je, že sochařem byl Otakar Švec a architektem Jiří Štursa, kteří před válkou pracovali na projektu pomníku prezidenta T. G. Masaryka v témže místě.) Partička kluků z naší ulice časem začala vše kolem prolézat a prozkoumávat. A skutečně – našli jsme nedaleko pomníku hustými keři kryté místo s poklopem, který se mohl nadzvednou a odsunout. Objevila se úzká štola – kolektor s rourami. V jednom směru vedl k sousoší, v druhém k letenskému tunelu.

Příště jsme se vybavili baterkami a pronikli těsným kolektorem až pod pomník. Někdo nás varoval, že tam chodí policejní hlídky – to mohla být klidně pravda. Objevili jsme tu velký sál hustě podepřený betonovými sloupy. Směrem k hradu mohutné zamknuté železné dveře, za kterými jsme v dálce slyšeli vrtačky a sbíječky. Přibližně někde ve středu sálu vedlo vzhůru několikrát lomené železné schodiště se zábradlím. Nahoře pak přešlo v jednoduchý železný žebřík, který končil těžkým poklopem na pantech. Když jsme jej odklopili a popolezli ještě o pár příček výše, dívali jsme se na město z vrcholu sousoší – tedy jeho části – monumentu

znázorňující skupinu pracujících stojící za Stalinem (říkalo se jí „fronta na maso“) Vystřídali jsme se a dívali se pouze z posledních příček železného žebříku, byla tu sice kolem poklopu malá neohrazená plošinka, ale jakékoliv uklouznutí nebo zavravorání by znamenalo fatální pád z 15m.

Když jsme za 14 dní chtěli dobrodružství zopakovat vstup do kolektoru vedoucí pod pomník byl zneprístupněn – poklop přivařený v několika bodech k zabetonovanému železnému rámu. Asi nás nějaký hlídkující fízl viděl mizet ve křoví a dovítípl se, kudy a kam jsme zmizeli.

Asi jednou ročně celá naše rodinka odjela o víkendu autobusem na jednodenní zájezd ROH (pořádalo Revoluční odborové hnutí pro zaměstnance) na nějaký hrad nebo zámek. Máma nabalila do tašky mezi chleby řízky, nebo karbanátky (ty já měl raději), také pár jablek, termosku melty a vyrazilo se.

Po hradě jsme šli v chumlu a kastelán, který skupinu vedl, vyprávěl o historii stavby a rodu majitele. Snažil jsem se „uklidit“ někam dozadu, abych si mohl určovat, na co se budu dívat a jak dlouho. Musel jsem přetrpět „vytapetované“ chodby z vycpaných hlav zvířat – zabíjení byla zřejmě nejoblíbenější zábava šlechty, síň s postelí a nebesy, knihovnu s žebříky až do stropu, obrazárnu všech „pomazaných hlav“ rodu a teprve poté jsem byl odměněn rytířským sálem s desítkami brnění a stovkami sečných zbraní. Na ostří jsem pozorně hledal zaschlou krev z poslední bitvy...

Když jsem se neztratil a nezlobil tak mi táta koupil místní pamětní medaili. Nebyl to žádný plíšek ale silný odlitek tak kolem 5 cm v průměru s oboustranným historickým reliéfem detailně vyvedeným. Měl jsem jich několik doma schovaných, občas jsem si je prohlížel – byly krásné.

Když naše rodina o víkendu neodjela na chatu, byl většinou můj program jistý. V neděli dopoledne jsem s tátou musel procourat Staré město – od kostela ke kostelu a některé okolní pamětihodnosti. Všude otec nešetřil informacemi. Časem se mi ta jeho posedlost pražskou historií pěkně zajídala.

Po obědě jsem se těšil na dětskou rozhlasovou hru. Žádné jednoduché čtení, ale bohatě vypravená hra s ruchy, dialogy několika postav a vyprávěčem naznačující atmosféru místa a času. To byl vzrušující „nářez“ plný fantazie pro moji neklidnou představivost. Někdy ještě „přistálo“ od rodičů pár korun a já mohl odpoledne někam do kina na dětské představení (i s eskymem za cca 1,50 Kčs).

Biografie byly pro mne náboženstvím. Miloval jsem tohle pomíjivé kouzlo potemnělých sálů. A to tolik, že v období kdy si už po mně sáhla puberta, jsem klidně ráno naběhl k lékaři, od sestřičky si poté nechal potvrdit školní omluvenku, a rychle na Václavské náměstí do kina ČAS kde dávali každé dopoledne pásma krátkých filmů v nepřetržité smyčce. Ó, a když promítali nějaký dokument z vodáckých závodů nebo sjíždění řeky...

V listopadu 1963 byl v Dallasu zavražděn americký prezident John Fitzgerald Kennedy. Stal se tak čtvrtým americkým prezidentem, jenž podlehl následkům atentátu v době svého funkčního období. Tento podlý čin na mimořádně charismatického populárního prezidenta vyvolal celosvětový ohlas. (Dodnes se spekuluje o účasti viceprezidenta Lyndon B. Johnsona, FBI a CIA. Ani padesát let po této politické vraždě nebyly k události odtajněny státní archivy.) Fotografii JFK jsem vlastnil, v čase dospívání byl pro mnohé z nás symbolem Ameriky.

V polovině šedesátých let jsem v PKOJF viděl poprvé projekci 70 mm filmu – britského filmu Becket. Obrovské širokouhlé plátno (v Praze největší a jediné) a kvadrofonní zvuk. Historický film (podle skutečné události) líčil vztah anglického krále Jindřicha II. a jeho přítele z mládí Thomase Becketa, kterého král z důvodů posílení vlastní moci dal v katedrále zavraždit.

U příležitosti 20. výročí československého „únorového puče“ prohlásil první tajemník UV KSČ Alexander Dubček, že jsou potřebné změny a že cílem je tzv. „Socialismus s lidskou tvář“. Tím byl zahájen proces liberalizace, zvaný Pražské jaro. V noci na 21. srpna 1968 je Československo přepaden a obsazeno invází vojsk pěti komunistických zemí Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem.

Po pár dnech jsem se vracel stopem z tábora domů. Na první mávnutí auto zastavilo a řidič mě jen upozornil, kde nás před Prahou čekají vojenské kontroly. To nebylo vůbec normální, mně auta zásadně nezastavovala. Pamatuji si, jak jsem v té době ještě nedávno z Bechyně do Prahy cestoval stopem dva dny...

Před pražským Karolinem (Karlova univerzita) stála mlčky dlouhá řada lidí. Jejich řetěz vedl několika ulicemi až od Staroměstského náměstí. Stáli tu v lednové zimě roku 1969 mnoho hodin, aby se mohli poklonit památce studenta Jana Palacha jehož ostatky byly vystaveny na tzv. Husově dvorku. Pomalu a v tichosti jsme prošli úzkou cestou vnitřním areálem

Karolína, která byla lemována stovkami smutečních věnců, až k vystavené rakvi obklopené čestnou stráží studentů a akademických funkcionářů.

Při posledním rozloučení na Olšanských hřbitovech kázal evangelický farář Jakub Schwarz Trojan: „V tomto cynickém století, v němž nás často děsí druzí a my opět děsíme je a v němž se mnohdy lekáme, jak jsme všichni vnitřně malí, on nás přivedl k tomu, abychom se ptali otázkou, která z nás může učinit velké lidi: Co jsem udělal já pro druhé, jaké je mé srdce, za čím jdu, čemu sloužím, co je pro mne nejvyšší životní hodnotou?“

Spontánní odpor veřejnosti proti okupaci, protestní sebeupálení Jana Palacha a Jana Zajíce a státní represe zcela zdiskreditovali socialismus sovětského typu.

Při srpnových protestech v roce 1969 na Národní třídu, v místech Výzkumné scény pražského Národního divadla (palác Adria), předjel plachtou krytý nákladák z kterého vyskákali ozbrojení příslušníci Lidové milice („pěť dělnické třídy“), prchnul jsem Perlovou ulicí a po chvilce jsem slyšel výstřely... To byla „donaha vyslečená“ občanská výchova.

V Posázaví plném chatových osad a trampských kempů, večerních ohňů i místních restauracích zněl často dlouho do noci zpěv a zvuk kytar. Uprostřed státních represí to byl ostrůvek normálnosti. Není tak divu, že i přes antiamerickou denní rétoriku v novinách, rozhlasu, na školách i továrnách se zde hráli a zpívaly písně oslavující hrdinství americké armády i západní demokracie.

Pochod amerických námořníků (část textu)

*My sloužíme svému národu my sloužíme na moři
a pro lidská práva svobodu naše srdce zahoří.
Jeden každý na svém místě stál dělový když zazněl ryk
s čistým štítem vždycky bojoval americký námořník.*

...

Guantanamo (část textu)

*Dál k moři táhnou se pruty ostnatých drátů;
vítr si pohrává s vlajkou pruhů a hvězd,
jen tankové pásy a vojáci spojených států
víří bílý písek vyprahlých slaných cest.*

...

Socha Svobody (část textu)

Socha Svobody darmo nemá

*pěst do nebe vztyčenou.
Symbolem je vlajky hvězdné,
tvé zemi je oporou.*

A lidová kreativita si na téhle písni zařádila dodatečným měněním textu v opakovaném refrénu:

... Hnals Japonce od Quadalu, teď nadešla chvíle tvá ...

... Hnals Vietnamce ze Saigonu, teď nadešla chvíle tvá ...

... Hnals si bolševiky z Ruska, teď nadešla chvíle tvá ...

A vše korunovala doplněná závěrečná sloka:

*Všichni jenž máte sochu rádi
z plna hrda zapějte
kam se na nás bolševici
kam se na nás sere..*

Takoví jsme byli.

„Za mého dětství v padesátých a šedesátých letech minulého století byli lidé určitě méně bohatí a jejich život byl méně pohodlný než dnes. Nemyslím, že by to nějak trápilo nás děti: většinu času jsme trávili v pohodě stejně jako děti dnešní. Nemuseli jsme dělat do úmoru, ale něco jsme dělat museli. Dostali jsme, co jsme opravdu potřebovali ale ne všechno, co jsme chtěli. Nebyli jsme hladoví, otrhaní ani udření ale nejedli jsme žádné lahůdky a nenosili značkové oblečení.“

Rámovaný text dodatku – úryvek z blogu Martina Macháčka:
<http://blog.aktualne.cz/blog/martin-machacek.php?itemid=17583>

Jak jsem bydlel na Letné

Řadu roků už v Umělecké ulici nebydlím. On pán co mu majetek dědečka po odtroubení sociku vrátili (dědečka ani neznal a v domě ani nebydlí), se zajímal hlavně co z nás nájemníků může dnes vyždímat. Rovnou nám všem v domě oznámil, že nemá peníze tak ať na něm nic nechceme. Ale pořádně se o ty byty, dnes jeho majetek, staráme.

V té části kde jsem roky bydlel byl původně prvorepublikový koloniál – malá prodejna s prkennou podlahou pod kterou byla jen hlína. Táta z toho udělal slušný byt. V pokojích parkety, v kuchyni podlahová izolace, fošny, dřevotřísková deska a PVC, z dvou výloh s jednoduchým zasklením velká dvojitá okna, zazdil vchod z ulice, vysušil zemní vzlínající vlhkost zdí a odizoloval je, z malého příručního skladu vybudoval koupelnu, rozvedl vodu i plyn k vaření a topení atd.

A jelikož jsem po „sametu“ pracoval z domova. Tak jsem se často o dům nového pána „musel“ – samozřejmě jen z dobré vůle – staral. Přes den tam nebyli žádní muži, tak to přece nenechám na starších ženských, které zůstávaly doma.

Lezl jsem po štaflích a vyměňoval nesvítící žárovky na chodbě. Zavíral ve sklepeš přívod vody, když někde praskly stoupačky nebo bytový vodovod. Otvíral dveře bytů, když si je nájemník nedopatření zabouchl a klíče mu zůstaly uvnitř. Odemykal lidem vchod do domu, když si zapomněli klíče

nebo se jim nechtělo pro návštěvu sejít z vyšších pater a také, když někomu přišli řemeslníci. Všichni jen zabouchali u mne na okno. Ne, že bych nechtěl pomoci, ale jedni dělníci mlátili po ránu do okna jak diví (zrovna jsem byl v koupelně) a pak ještě místo poděkování řekli: „To, to trvalo.“ Tak jsem jim odseknul, že nejsem placený domovník ale nájemník jako každý v domě (stěžovali si, a hned se rozneslo, že jsem neochotný). Když spadla z fasády domu římsa střešního přesahu na chodník, jen necelé 2 m od skupinky dětí z mateřinky a přijela policie a hasiči, tak jsem panu majiteli zavolal a on mi řekl, že ho to nezajímá, že je pojištěný.

Jeho bratranec, majitel druhé půlky domu ho „vytrestal“ (nebo to byla karma?), zemřel bez potomků a závěti, a tak ta polovina připadla státu. Ten ji obratem levně prodal nějakému – říkalo se – mladému vexlákovi. Chodil často vožralej v noci domů, mlátil lidem do dveří, na ulici před vchodem ulamoval u aut zrcátka... No, nová finanční elita státu „pravdy a lásky“ v plné nahotě.

Od dcery našeho majitele jsem se dozvěděl – hrdě to prohlásila – že studuje na soukromé škole pro budoucí politiky. Hned mi to připomnělo známého co přednášel na škole pro diplomaty, a který o tamních studentech nevybíravě prohlásil: „Takové blbečky aby člověk pohledal. Jsou to především děti politiků, chtějí být diplomaté a neznají ani hlavní města států...“

Když každoročně zvyšovaný nájem začal už nebezpečně dosahovat výšky mého důchodu, tak jsem hledal kam utéct. A protože se ceny nájmu každý rok zvyšují všude, tak utíkám stále, ale inflaci (metoda jak zvyšovat ceny majetku a snižovat lidem úspory) se neuteče.

Naše rodina bydlela původně na Letné v Kamenické ulici. Ve čtvrtém poschodí bez výtahu. Mám na ty dětské roky řadu vzpomínek. Vždy jsem vyběhl schody po dvou a na chodbě určený dychtivě pil z kohoutku studenou vodu. Máma to komentoval slovy že dostanu tuberu. Večer jsem se díval dalekohledem do oken protějšího domu kde se převlékaly a ukládaly ke spaní dvě holky. Bylo sice u nich rozsvíceno, ale stejně to byly jen tvary bez potřebných detailů – prostě dívky za závojem (záclonou).

Pamatuji různé rošťárny s kamarády z ulice. Zvonili jsme na vzteklou bábu. Hráli na ulici fotbal. Vedli šermířské války. Házeli pod stojící auta s řidiči patrony z poplašnáku zabalené v pijáku napuštěném travexem (zpomalilo to výbuch o několik vteřin a my stačili nenápadně utéct). Nebo

patrony pokládali na tramvajové koleje. Zakládali tajné kluby a spolky. Od Ztracenky (myslím, že takhle jsme této zapadlé cestě v parku pod Letenskými sady říkaly – nebo ne, už si přesně nevzpomínám) odpalovali podomácku vyrobené rakety na hladinu Vltavy. V létě na hřišti dole u konce Letenského parku ve venkovním bazénu pod vodou sahalí holkám na nohy. Ani tak nešlo o nějaké erotické ataky. Krásně se lekaly, když je člověk, nezpozorován pod vodou náhle chytil za kotníky. Dokázal jsem pro tyto účely přeplavat, skrytě u dna, bazén na celou šířku. Jednou když jsem se po takové utajené akci vynořil na druhé straně bazénu, stál a čekal tam na mne táta. Obával jsem se, co za ty neplechy slíznu. Otec mi řekl, že mám jít už domů, a že mám červené bělmo od chlóru jak plavu pod vodou s otevřenýma očima. Co pod vodou děláme, se ani náznakem nezmínil. Asi věděl, že taková dobrodružství ke klukům patří.

Mě zase chtěli osahávat úchyláci. Jako hoch školou povinný jsem chodil jednou týdně se pořádně umyt do Holešovických lázní dole na rohu Kostelní a Dukelských hrdinů. V bytě jsme neměli koupelnu a na škopek jsem byl už velký. Platila se tam na půl hodiny malá soukromá kabina rozdělená na šatnu a sprchu. Bylo tam těch kabin asi deset. Občas se mi do ní kdosi dobýval (chtěl abych odsunul zástrčku dveří a pustil ho k sobě), nebo u sprchy byla dole mezera asi třicet centimetrů vysoká sousedící se sprchami vedle. Někdy se tam objevila ruka a ukazovala jak si s tím mým pohraje. Jednou mě takový dospělý psychouš sledoval až k domovu.

Do školy jsem chodil na Letohradskou. Větší šikanu od spolužáků, ani z vyšších tříd, nepamatuji. Ale co si pamatuji dobře, byl učitel – jeden čas náš třídní. Maminky jej zbožňovali (asi vypadal atraktivně – nevím), ale co vím, že jim vysvětlil, jak je nutné kluky včas řezat, řezat a řezat. Oni mu to povolily. S gustem tak činil. Chodil v uličkách třídy sem a tam s připraveným, přes půl metru dlouhým prutem. Kdyby upadl ve třídě špendlík, tak je to rána jak při zásahu atomovou bombou. Trestal nejen za vyrušování, ale i za to když žák nevěděl, neznal správnou odpověď. A protože mlátil jenom kluky, dívky nikdy – k nim byl až úlisný mílius. Myslím, že tady byla nějaká psychická porucha. Potřeboval se před dívkami ukazovat jako všemocná vůdčí postava k pomilování, pokud se to nespojovalo i s nějakou formou pedofilního sadismu vůči pomyslné konkurenci – klukům. Pamatuji na stálý všeobjímající stres při hodinách češtiny. A na nenávist kterou jsem pociťoval (doma mě nikdy nebili). Výsledek je, že celý život

bojuji s mluvnicí protože nemám základy. Trochu pomohlo, až když jsem po dvou operacích páteře a skoro ročního pobytu v nemocnici zpozdil ročník a přešel do jiné třídy. Ale odporu ke gramatice už se nezbavil.

Po letech, na srazu spolužáků ze základky, se nikdo proti němu neozval – mlčelo se o tom. Asi jsem byl přecitlivělý. Je fakt, že násilí jsem nikdy neměl rád. Třídní hezoun, který ale nebyl jedničkář, spíše horší průměr, holky ho ale dost braly, tam důležitě rozdával svoje vizitky nějaké neziskovky kde „pracoval“. Dal jsem se do řeči s dívkou kterou jsme měli za šprtku. Vypadala ve třídě starší, tichá a s copem až k pasu, jedničkářka. Dnes pracuje jako restaurátorka. To mne zaujalo, to musí být krásná práce. Ona i její muž lezli po skalách. Týden po svatbě manžel spadl a zabil se.

Moje o tři roky starší sestra – byli jsme na sebe v dětství jako pes a kočka – také spadla ze skály. V nemocnici jí operovali rozbitou hlavu a nevěřili si, že krvácí do míchy. Když ochrnula na dolní polovinu těla, bylo už pozdě.

Právě proto, že sestra nemohla chodit do čtvrtého poschodí, tak táta sehnal přes Národní výbor nevyužívaný prostor v přízemí v ulici Umělecká – původně sklad OPBH – s možností předělat jej na bytovou jednotku.

Táta s mámou prožili většinu svého života na Letné. Dnes leží spolu, jen pár desítek metrů od svého posledního bytu, na malém Holešovickém hřbitově.

Obsah

Údolí U pěti hvězd	7
Posázavský Pacifik	11
Skoč mi pro pivo	19
Jak jsem se naučil číst	25
Starcova restaurace	29
Flóra & fauna	33
Hudba	39
Voda má rozpuštěné vlasy...	45
Až mě andělé...	51
Fantazie, sny, představy a touhy	59
Občanská výchova	63
Jak jsem bydlel na Letné	73

„Ach, vy mladí, neznáte cenu času!“
Johann Wolfgang von Goethe

